

LUNDS
UNIVERSITET

Pedagogiska institutionen
Box 199, 221 00 Lund

Kurs: PED. 442 vt-05
Kandidatuppsats, 10 poäng
41-60 poäng
Datum: 2005-06-13

Kultur i skolan

Undersökning av ett samarbete mellan en lärare och en
museipedagog

Ulrika Gustafsson

Handledare:
Ulf Torper

Kurs: PED. 442 vt-05
Kandidatuppsats, 10 poäng
41-60 poäng
Datum: 2005-05-20

ABSTRACT

Arbetets art: C-uppsats, 41-60 p
Sidantal: 42
Titel: Kultur i skolan
Undersökning av ett samarbete mellan en lärare och en museipedagog
Författare: Ulrika Gustafsson
Handledare: Ulf Torper
Datum: 2005-06-13
Sammanfattning: Uppsatsen undersöker samarbetet mellan Malmö Museer och en skolklass som besökt museets verksamhet Ask och Embla Klubben. Inledningsvis presenteras en statlig satsning, en kartläggning av kulturutbudet för barn, för att fördjupa kunskapen i området. Problemet som finns för ett utökat samarbete mellan kulturinstitutioner och skolan ligger i de respektive institutionernas kännedom om varandras verksamheter. I teoridelen följer en kortare beskrivning av vad kultur och estetik kan innebära dels som begrepp men även som företeelser i skolundervisningen. Stiftelsen Framtidens kultur har lagt fram en intressant modell genom vilken kulturpedagoger från andra institutioner än skolan skulle kunna arbeta i skolan där det inte finns tillräckligt med behöriga lärare och på så sätt vara en användbar resurs för kultur i skolan. Det viktigaste resonemanget igenom uppsatsen är dock att öppna upp för möjligheten att se något ur olika perspektiv samt att ge skolelever möjlighet att uttrycka sig på flera olika okonventionella sätt. För att få ett bra underlag till min undersökning semistrukturerade intervjuer med en klasslärare och med en museipedagog. Jag genomförde även en deltagande observation. Genom att analysera observationen med en modell utarbetad av Anna Lena Lindberg har jag fått en god inblick i den pedagogiska processen vid tillfället. Analyserna av intervjuerna genomföres med hjälp av kvalitativ analys med kodning av det insamlade materialet. Nyckel ord vid kodningen av materialet har varit kultur i skolan, förberedelser, kontakt och samarbete, men även begreppen metod, arbetssätt, och progression. Resultatet av undersökningen visade att klassläraren och museipedagogen hade ett gott samarbete vilket har vuxit fram successivt under en femårs period.
Nyckelord: estetiskpraktik, kultur, Malmö Museer, museipedagogik,

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
2. Teori	7
2.1 Litteraturgenomgång	7
2.2 Kultur och estetik	8
2.3 På lek eller allvar	9
2.3:1 Flera former av intelligens	11
2.3:2 Kritik mot forskning om estetiska inslag i undervisning	12
2.4 Några exempel på kultur och lärande	13
2.5 Pedagoger i och utanför skolan	15
3. Metod	17
3.2 Datainsamlingsmetod	17
3.4 Urval	18
3.5 Kvalitativ analys	19
3.5:1 Analysmodell för pedagogiska processer	20
4. Empiri och analys	22
4.1 Malmö Museers pedagogiska program	22
4.2 Resultatet från intervju med museipedagog	23
4.2:1 Museipedagogens bakgrund	23
4.2:2 Samarbete med skolorna	23
4.2:3 Ekonomiska aspekter på de pedagogiska programmen	25
4.2:4 Förberedelser och uppföljning	26
4.3 Observation	26
4.3:1 Reflektioner	29
4.4 Resultatet från intervju med lärare	29
4.4:1 Kultur i Skolan	29
4.4:2 Kontakten med Malmö Museer	30
4.4:3 Ekonomiska hinder för kulturupplevelser	31
4.4:4 Förberedelser och uppföljning	31
4.5 Analys av insamlade data	31
4.5:1 Analys av intervju med museipedagogen	32
4.5:2 Analys av observation	33

4.5:3 Analys av intervju med klassläraren	35
5. Diskussion.....	37
5.2 Sammanfattning	40
Referenser.....	42

1. Inledning

I september 2004 beslutade regeringen vid ett sammanträde att en aktionsgrupp för barnkultur skulle tillsättas. Barnkultur innebär, med aktionsgruppens definiering, uttryck och gestaltningar med olika medel som lek, ord, bild, musik etcetera som ger mening för barnet och sammanhang i livet och växandet. Aktörer inom barnkulturområdet är skolor, museer, bibliotek, teatrar med flera.¹

Aktionsgruppens huvudsyfte är att lämna förslag på hur barnkulturens ställning kan stärkas. Gruppen ska även ta initiativ till ett modellsamarbete mellan kommuner, vilket ska leda till att goda former för arbete med barn och kultur sprids över landet. För att ytterligare stärka barnkulturens ställning har, i juni 2004, regeringen beslutat att 60 miljoner kronor ska fördelas bland barnkulturella projekt eller verksamheter under en treårsperiod.²

I FN:s barnkonvention benämns det kulturella området främst under paragraf 31. Där står bland annat att;

Konventionsstaterna skall respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och skall uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet samt för rekreations- och fritidsverksamhet.³

Efter som föräldrar och vårdnadstagare är fria individer och det står dem fritt att välja ifall deras barn ska delta i kulturutbud för barn utanför skolans område så går det inte att från statligt håll kontrollera att föräldrar väljer att uppfylla barnkonventionens krav på barns rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet. Barn i Sverige ska få kulturbehovet till godo sett genom skolan är ett beslut som regeringen har tagit. I Lpo 94 står bland annat att eleverna ska kunna utveckla olika uttrycksformer och att drama, dans, musicerande, skapande i bild med mera ska ingå i skolans verksamhet.⁴ Läroplanens uppmaning till att använda kultur och estetiska uttryck i skolan lägger en mycket god grund till möjligheterna för barn i Sverige i dag att ta del av och delta i den kultur som finns att erbjuda till exempel, barnteatrar, dansuppvisningar, konstutställningar, biblioteksbesök med mera. För att förverkliga barns aktiva deltagande i kulturlivet ligger en stor del av ansvaret hos den personal som arbetar i skolorna. Det är upp till den enskilde läraren eller möjligtvis rektor att välja på vilket sätt kultur finns med i skolverksamheten.

Intresset för och kunskapen om olika kulturella områden och möjligheter att använda dem i undervisning varierar hos olika lärare och skolor och medför att barn får olika mycket del av kulturlivet beroende på var de går i skolan. Inte bara lärarens personliga intresse är avgörande för elevers möjlighet att ta del av barnkulturen. Närheten till

¹ http://www.barnkultur.se/templates/index.aspx?page_id=8 Hämtat 2005-06-07

² Aktionsgrupp för barnkultur Dir. 2004:117

³ <http://www.bo.se/adfinity.aspx?pageid=44#31> Hämtat 2005-03-14

⁴ Lpo 94 sid: 8, <http://www.skolverket.se/pdf/lpo.pdf> Hämtat 2005-03-14

kulturinstitutioner spelar även det en stor roll här och framför allt hur stor del av de olika institutionernas konstpedagogiska program som riktar sig mot barnverksamhet. En artikel skriven om aktionsgruppen för barnkulturs första undersökningsresultat handlar just om den problematiken. I artikeln presenteras bland annat hur situationen ser ut för barnbibliotekarier runt om i landet

Barnbibliotekarien i Sorsele i Lappland har ansvar för 633 barn mellan 0 och 18 år. Motsvarande tjänst i Nyköping i Södermanland ansvarar för mer än 17 gånger så många eller 11 079 barn. Risker är uppenbara att barnen i Nyköping får mindre kontakt med böcker och läsning än de i Sorsele. För att inte tala om de 12 kommuner i Sverige där det inte finns någon bibliotekarie inriktad mot barn över huvud taget.⁵

Bibliotek är en plats till vilka de flesta lärare och pedagoger har en personlig referens till och upplevelse av och kan med största sannolikhet ta med sig sina elever till biblioteket för att hitta läsvärd litteratur. Men stödet från en kunnig bibliotekarie är viktigt för att stimulera och utveckla läsningen hos eleverna, genom att introducera ny spännande litteratur eller att visa upp bibliotekets möjligheter och utbud på ett sätt som en utomstående inte kan.

Andra kulturinstitutioner kan det vara svårare att hitta till om man som lärare inte är personligt intresserad eller engagerad i ämnet sedan tidigare, till exempel teatrar eller museum. Kulturhus och museer har ofta ett pedagogiskt program för barn vilket förmedlas till skolor i dess närhet. De pedagogiska programmen är oftast utarbetat av intresserade pedagoger för att öka intresset för kultur hos barn och genom det bland annat få en större framtida kulturkonsumerande publik. En vilja att förmedla kulturarvet och visa på olika bilder av hur det samhälle vi lever i har vuxit fram och utvecklas, motverka rasism och diskriminering med mera är andra bakgrunder till institutionernas pedagogiska program.⁶ Hur skolan väljer att utnyttja de möjligheter som ges är beroende på intresse och kunskap hos personalen på skolorna. På olika håll i landet, bland annat i Göteborg, har man startat projekt där kulturinstitutioner och skolor samarbetar på ett eller ett annat sätt.⁷ Dyliga projekt är dock, vilket bland annat nämns i en rapport från projektet Skola Och Samtidskonsten, SOS, initierade från konstsektorn vilket gör att samarbetet blir snett då skolans behov och möjligheter inte tas med i beräkningen fullt ut. Då konst och kultur är ett intressant fält vilket enligt min mening skulle kunna tillföra skolverksamheten mycket mer än vad det gör i dag finner jag det intressant att vidare undersöka samarbetet mellan kulturinstitutioner och skolan Det är det intresset som ligger till grund för arbetet med den här uppsatsen.

1.1 Problemformulering

Skolans främsta styrdokument Lpo-94 ger inte några explicita riktlinjer för hur skolan kan använda museer eller andra kulturinstitutioner i undervisnings sammanhang. De

⁵ http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_9783289.asp Hämtat 2005-06-08

⁶ Se olika kulturinstitutioners måldokument till exempel moderna museets måldokument <http://www.modernamuseet.se/v4/templates/template3.asp?id=2094> Hämtat 2005-06-08 eller Malmö Museers hemsida <http://www.malmo.se/museer> Hämtat 2005-06-08

⁷ Ravin. K (2004) *Behövs konstpedagogiken? En utvärdering av konstpedagogiskt seminarium*. Stockholm: Statens kulturråd. sid: 63

riktlinjer som finns lämnar stort tolkningsutrymme för lärare och skolläda. Förutom det som jag inledningsvis påpekade om att barn i skolan ska lära sig flera sätt att uttrycka sig på så står det vidare i Lpo 94, under rubriken "Den enskilda skolans utveckling", att nya undervisningsmetoder ska prövas och utvecklas detta i ett aktivt samspel med personal i skolan, eleverna, hemmen och det omgivande samhället.⁸ I läroplanens uppmaning om att pröva nya undervisningsformer i samspel med det omgivande samhället skulle man kunna hitta verktyg för att utveckla ett samarbete mellan skolan och till exempel kulturinstitutioner med utvecklade pedagogiska program för barn. Skolan och kulturverksamheten, institutioner som verkar för barnkultur innefattande drama, konst, musik, litteratur med mera, har mycket att ge varandra men det finns hinder för att ett samarbete ska fungera riktigt bra.

Kulturdepartementet utgav en skrift 1998 vilken behandlade just kultur i skolan. De redovisar uppgifter om att mötet mellan skolans kultur och kultur livet utanför skolan är komplext. En orsak till detta är kulturinstitutionernas brist på kunskap om vardagslivet i skolan och en annan är skolans svårighet att se kultur som något annat än evenemang utanför det vardagliga skolarbetet. Kulturinstitutionerna möter de redan intresserade lärarna och deras elever.⁹

Både skola och kulturinstitutioner har liten eller ingen inblick i varandras arbetsätt. Museer och konsthallar har ofta stort pedagogiskt material och möjligheter för skolklasser att ta del av detta. Skolan och personalen där har dock lite eller ingen kunskap om dessa erbjudanden. Det kan även vara så att de inte vet hur man ska använda det material som erbjuds i den ordinarie undervisningen. De som sammanställer det pedagogiska materialet på museer och konsthallar vet heller inte hur undervisningen i skolan ser ut och vet inte hur de bäst bör utforma materialet så att det ska passa in i skolundervisningen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka samarbetet mellan en klasslärare i Malmö och en museipedagog på Malmö Museer. Det jag framförallt kommer att fokusera på här är vilka förväntningar som finns lärarens håll, på vad eleverna ska lära sig genom ett museibesök, samt om och i så fall hur man från museets håll bemöter dessa förväntningar. Genom att ta reda på detta hoppas jag kunna belysa de problem som hindrar ett, för eleverna mer givande, samarbete och lyfta fram de tillvägagångssätt som förbättrar förutsättningar för elever i skolan att få till gång till och utnyttja kultur i skolan på bästa sätt. Jag har utgått från följande frågeställningar i upplägget av mitt arbete.

- Vad vill läraren att eleverna ska lära sig genom upplevelserna på Malmö Museer?
- Har museet/museipedagogen för avsikt att bemöta eventuella önskemål från skolan och finns det möjlighet bemöta eventuella önskemål?

⁸ Lpo 94, <http://www.skolverket.se/pdf/lpo.pdf> Hämtat 2005-03-14

⁹ *En strategi för kultur i skolan* (1998) Stockholm Regeringskansliet/Kulturdepartementet Ds 1998:58 sid11

2. Teori

Barnkultur utanför skolan är ännu ett relativt öppet och utforskat område och det finns heller inte ännu någon utbildning specifikt för musei- eller konstpedagoger.¹⁰ Som jag inledningsvis nämnt har det på statlig nivå startats en undersökning om barnkultur i Sverige. Det har under flera år funnits ett intresse av att undersöka möjligheten för barns möjligheter att ta del av kultur. Jag har inte utgått från eller använt mig av några kanoniserade teoretiker som Vygotskji eller Dewey i mitt arbete. De båda nämnda teoretikerna har haft mycket intressant att säga om ämnet och deras tankar har med största sannolikhet legat till grund för många av de teorier jag tar upp i det här kapitlet. Men, i stället för att ta fasta på "gamla" beprövade teorier har jag valt att fokusera på den senaste forskningen och utvecklingen inom området kultur i skolan, detta för att jag finner det mer intressant att se hur dagens forskning och situationen i skolan ser ut. I kapitlet följer först en kort litteraturgenomgång därefter en definition av ett par begrepp som genomgående används i uppsatsen. Kapitlets huvudinnehåll rör estetiska läroprocesser och hur kultur kan användas i pedagogiska sammanhang. Avslutningsvis ges en bild av vilka olika pedagogiska inriktningar som kan eller skulle kunna finnas i och utanför skolan.

2.1 Litteraturgenomgång

Jag har främst använt mig av nyutkommen litteratur som antologi texterna i *Skolan och den radikala Estetiken* av författarna Lena Aulin-Gråhamn, Magnus Persson och Jan Thavenius från 2004 och *En kulturskola för alla - estetiska ämnen och läroprocesser i ett media specifikt och medieneutralt perspektiv* av forskarna Anders Marner och Hans Örtegren från 2003. Detta är för att jag till större delen är mest intresserad av vad som händer i samarbetet mellan skola och kulturinstitutioner i dag och hur situationen för kultur i skolan ser ut i dag. Jag skulle ha kunnat ta upp mycket mer historik om skolans utveckling på den här punkten och olika reform pedagogers arbetssätt genom tiderna, men jag anser att det skulle ha tagit för mycket tid och fokus från det jag vill uppnå med uppsatsen. Flera av de texter som jag hänvisar till är rapporter eller dylikt från statliga uppdrag. Jag upplever att diskussionen kring kultur i skolan har pågått under en längre tid men att det stannar vid dessa rapporter, jag tycker att det är viktigt att lyfta fram det material som kommit fram genom olika undersökningar. I planeringen av den empiriska undersökningen har jag framförallt använt mig av kurslitteraturen Alan Brymans bok, *Samhällsvetenskapliga metoder* och Alvesson och Deetz *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*

¹⁰ http://www.barnkultur.se/templates/index.aspx?page_id=133

Hämtat 2005-06-08

2.2 Kultur och estetik

Själva definitionen av innebörden i ordet kultur är inte oproblematiskt. Kultur är ett begrepp som kan ha flera olika innebörder. Jan Thavenius definierar ordet kultur i samband med begreppet "kultur och lärande" vilket i sin tur används i samband med kultur i skolan sammanhang. Thavenius gör tre beskrivningar av kultur. Den första definitionen handlar om vad just kultur i skolan innebär, den andra innefattar hur själva skolkulturen tar sig i uttryck och den tredje är den definieringen som innehåller konst, musik och andra estetiska ämnen. Det finns en vid uppfattning om vad kultur i skolan innebär. Det är något som hela tiden finns där. Skolan skapar och återskapar kultur menar Thavenius. Genom att fundera över värderingar om hur människor bör förhålla sig till varandra och praktisera detta genom att ha en viss policy och vissa regler så upprätthåller man ett klimat, en kultur i skolan som avspeglar sig från och avspeglas i samhället i övrigt. Den andra något snävare uppfattningen är själva lärandets kultur, det vill säga skolans kunskapssyn, vilka arbetsformer som används osv. Om arbetsformerna är kreativa, skapande eller reproducerande läroboksstyrda. Den sista definieringen av kultur och lärande handlar om estetik och lärande.¹¹

I svenska akademins ordbok finns 137 ord som börjar på kultur. Själva grundbegreppet kultur definieras som *mänsklig aktivitet*. Mikael Roos från Malmö Musei Vänner tycker att det är en bra definition eftersom;

Kultur, i vilken form den än må vara, inte är ett självändamål utan, har som yttersta syfte att roa, underhålla, uttrycka, lära, debattera, ifrågasätta, belysa eller beskriva. Kort sagt, berätta något för människor för att skapa engagemang, reaktion och aktivitet.¹²

Genom en sådan definition så innefattas själva lärandet i begreppet kultur. Kultur i sig själv skulle då vara lärande på ett eller ett annat sätt. Den här definitionen ger på så vis kultur en naturlig plats i pedagogiska sammanhang.

Ordet estetik, vilket används, i lärande sammanhang, till exempel i begreppen *estetisk praktik och estetiska läroprocesser*, kan ha olika betydelser. Benämningen används och förknippas starkt med konst eller ett speciellt kunskapsområde där att läsa, skriva, räkna inte är de mest framträdande kunskaperna. Det estetiska kunskapsområdet står i kontrast till andra kunskapsområden till exempel inom vetenskapen men även ekonomin eller politiken.¹³ Orden estetik och kultur ringar in och bestämmer olika fält där skolan inte alltid känner sig hemma. Författarna till boken *Skolan och den radikala estetiken* menar dock, i sitt förord, att;

Alla framställningar av verkligheten har en bestämd form och vilken form de har, innebär en avgörande skillnad. Mening skapas inte bara genom vad vi säger utan också genom *hur* vi säger det. [---] Estetiken som social form kan utmana skolans kultur. Den öppnar skolan för diskussioner och dialoger, och den ställer krav på hur man utvecklar sina tankar och känslor. Estetiken som formspråk kan utmana skolans kunskapssyn. Den sätter

¹¹ Thavenius (2004) "Den modesta estetiken" sid: 65-94 I Aulin-Gråhamn. L (red) (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur sid: 70-71

¹² Roos Mikael (2000) *Konsten att ha perspektiv*, Malmö: Henri annonsbyrå sid: förord

¹³ Aulin-Gråhamn. L (red) (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur sid: 9

frågetecken inför lärobokskunskapernas entydighet och förenklingar, inför färdiga och fasta kunskaper.¹⁴

Genom att använda estetiska uttryck, ta del av kultur eller estetiska läroprocesser på ett naturligt sätt i undervisning så lär sig eleverna att uttrycka sig på många olika sätt. De flesta ämnesområden i skolan innehåller estetiska aspekter vilka tas tillvara på mer eller mindre utarbetat sätt. Av tradition anses bildlärare, hemkunskapslärare, idrottslärare, musiklärare och slöjdlärare till höra det praktiskt estetiska blocket. Fasta traditioner kan verka hämmande och hindra kreativiteten hos vissa lärare. Till exempel så kan en teknicklärare mycket väl välja att ha estetiska ingångar till sin undervisning.¹⁵

Estetiska läroprocesser förekommer främst i förskolorna där avsaknaden av ämnes- och schema indelning öppnar för ett annat, friare sätt att arbeta än vad som är möjligt i skolan. I en estetisk läroprocess får barnen utmaningar i form av att se på saker, lyssna, känna på osv. Genom frågor och diskussion får barnen en relation till nya kunskaper, nya ord och en ny förståelse. Problemet med detta arbetssätt är att fokus läggs på frågor om vad som ska göras eller läras. I stället borde koncentrationen inriktas på hur något ska göras eller varför.¹⁶

2.3 På lek eller allvar

Det är svårt att ändra formerna för skolans verksamhet. Verksamma och aktiva på fältet för kultur i skolan har uttryckt kritik mot föråldrad kunskapssyn och stelnade traditioner i skolans värld. Men framförallt är det de ekonomiska begränsningarna som sätter käppar i hjulen och bevarar de ramar som styr verksamheten.¹⁷

En faktor som kan ligga bakom problematiken med kultur och estetik i skolan är diskursen som bygger på motsättningen mellan lek och allvar. En del verksamheter är förknippade med lek bland annat de praktiskt estetiska. Andra ämnen som till exempel de naturvetenskapliga uppfattas som allvarliga ämnen. Thavenius gör här en koppling mellan andra uppfattningar som härskar i samhället till exempel skillnaden mellan arbete och fritid. Det som betecknas som allvarligt är det nyttiga det intellektuella, de "riktiga" verksamheterna.¹⁸ När en sådan skillnad görs rangordnas även vikten av ämnet. Detta märks tydligt när skolan gör nedskärningar. Det är de "mindre viktiga" ämnena som först får minska sin verksamhet.

Ett sätt att tala och tänka om kultur och estetik i skolan som inte innehar de här motsättningarna mellan lek och allvar kultur och vetenskap, en ny diskurs, skulle kunna bidra till att förändra skolans undervisning menar Thavenius. Han föreslår vidare att

¹⁴ Aulin-Gråhamn. L sid: 10

¹⁵ Aulin-Gråhamn. L (2004) "Estetiska traditioner i skolan" sid:13-32 I Aulin-Gråhamn (red) (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur sid: 14-15

¹⁶ Mathiasson.L (2004) "Konsten att lära oss förstå livet" sid: 34-37 I *Pedagogiska magasinet* Nr 2 sid: 44-45

¹⁷ Auhlin-Gråhamn (2004) "Nya deltagare, nya möjligheter" Sid; 35-63 I Aulin-Gråhamn. L (red) (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur sid: 41

¹⁸ Thavenius a. a sid: 68

leken och konsten skulle man kunna tala om som ett sätt att bredda och fördjupa arbetet i skolans alla ämnen. Fantasi, kreativitet och förmågan att föreställa sig något annorlunda skulle kunna vara leken och de konstnärliga verksamheternas bidrag i lärandet i skolan.¹⁹

Det traditionella sättet att se på vad estetik och kultur är och en möjlig förändring av detta förklarar Marner och Örtegren med *vertikalt/hierarkiskt* och *horisontellt* medieringsbegrepp, det sätt på vilket kunskap förmedlas. De menar att det av tradition råder en uppfattning om en dualism och en dikotomi mellan själen och tänkandet och kroppen och dess aktiviteter. Traditionen har sina rötter i filosofin men har tagits upp av vetenskapen och av skolan. En tydlig rangordning görs mellan de två parterna, mening skapas genom språket och det medvetna, kroppens verksamhet och beprövad erfarenhet har en lägre nivå och anses ofta betydelselös. Ett annat sätt att definiera det på är med verbal kunskap i förhållande till icke verbal kunskap. Den här synen utgörs av det vertikala/hierarkiska medieringsbegreppet.²⁰ Marner och Örtegren förespråkar en mer horisontell mediering där det verbala inte är så dominerande.

Den relevanta frågan att ställa om mediering är: vad kan man göra, tänka, uppleva med den här medieringen? Kroppen, språket, bilden, musiken, föremålet, datorn eller den matematiska formeln är eller medger olika typer av mediering för att skapa olika typer av betydelser. I de olika betydelsesystemen kan olika typer av kunskap medieras. Det ena mediet upphäver inte det andra, alla behövs i en multi- eller intermodalitet. Språk kan t.ex. skapa begrepp och underlätta reflektion. Bild kan åskådliggöra rumsliga situationer. Film kan åskådliggöra händelseförlopp. Kroppen är nödvändig i hantverk och dans och är utöver det både en nödvändig förutsättning för och en del av medvetandet.²¹

Horisontell mediering ger utrymme för andra kunskapskällor och uttrycksformer vilket går hand i hand med den uppfattning om de multipla intelligenserna vilka diskuterats ovan. Ett accepterande av horisontell mediering skulle kunna förbättra villkoren för de estetiska ämnena i skolan.

Marner och Örtegren ger ett exempel på hur hierarkisk mediering är aktuell i dagens skola. Det är när en åttaårig elev och hennes lärare samtalar om elevens egen planering av skolarbetet. Läraren undrar vad flickan vill göra och hon säger att hon vill rita. Men rita anses vara något som eleverna får göra när de är klara med annat mer viktigt skolarbete, som en slags belöning. Här förmedlas skolans starka traditioner och synen på vad det är i skolan som är viktigt, vad som är arbete och vad som är fritid.²²

Motsättningen mellan begreppen arbete och fritid är alltså inte helt oproblematiskt. Även om en lärare skulle välja att arbeta med tillexempel estetiska läroprocesser vilka kunde innehålla flera teckningsövningar eller dylikt så har eleverna naturligtvis rätt till vila och rekreation, det vill säga fri tid då läraren inte förväntar sig någon form av prestation från eleven. I samma paragraf i FN:s barnkonvention som ger barn rätt att

¹⁹ Thavenius a.a sid: 69

²⁰ Marner.A & Örtegren. H (2003) *En kulturskola för alla- estetiska ämnen och läroprocesser i ett mediespecifikt och medieneutralt perspektiv*. Kalmar: Myndigheten för skolutveckling sid 15

²¹ Marner & Örtegren a.a sid: 23

²² Marner & Örtegren a.a sid:26-27

delta i det kulturella och konstnärliga livet står det om barnens rätt till fritid.²³ Viss kunskap går inte ta till sig genom att endast tillexempel rita och då måste en vuxen, i det här fallet en lärare, sätta gränser för vad som är en rimlig aktivitet för tillfället för just den eleven. Men, det viktiga i den ovanstående diskussionen är dock att estetiska ämnen inte ska ha en lägre status än traditionella ämnen.

2.3:1 Flera former av intelligens

Vad som ligger bakom utvecklingen av synen på vad som är viktiga och mindre viktiga aktiviteter och kunskaper i samhället har ingen enkel förklaring. En av anledningarna är synen på intelligens. Howard Gardner har ifrågasatt den klassiska synen på intelligens, vilken innebär att intelligens är en enhetlig, generell förmåga som varje människa har i högre eller lägre grad, och lyft fram sju olika typer av intelligenser. Gardner anser att det traditionella synsättet är otillräckligt för att beskriva mänsklig kognition. Han menar att människans flesta talanger och förmågor inte går att mäta med standardiserade tester som grundas på logisk och språklig förmåga till exempel IK-tester. Gardners definition på det han kallar intelligens är förmågan att lösa problem eller framställa produkter som värderas högt i ett eller flera kulturella sammanhang.²⁴

Dessa teorier öppnar upp för ett nytt tänkande i skolorna där större utrymme ges till andra ämnen som inte är mätbara, en stor del av de estetiska ämnena hamnar i den här kategorin. Mycket fokus ligger dock fortfarande på de mätbara ämnena. De olika språk som estetiska uttryck och konstformer utgör är en del av kulturen i skolan. Dans, teater, teckning, med mera kan utgöra komplement till det verbala och skriftliga. Den främsta användningen av dessa alternativa språkformer har i första hand varit att stärka det skrivna och talade språket eller att underlätta annan inlärning. Även omoget eller stökigt beteende har man försökt stävja med hjälp av estetisk verksamhet. Detta kan även kopplas samman med att estetisk och kulturell verksamhet används för att variera undervisningsformerna och öka arbetsglädjen helt enkelt att göra undervisningen roligare.

Som nämnts ovan är de estetiska läroprocesserna tydligast i förskolan. Mycket av den förskoleverksamhet som förekommer i Sverige i dag är inspirerad av förskolepedagogiken från Reggio Emilia i Italien. Pedagogiken har som mål att ta tillvara på barnens alla "språk" en av grundarna till pedagogiken i Reggio Emilia, Loris Malaguzzi, hävdade att ett barn har hundra språk men blir berövade på nittionio.²⁵ Här kan man se tydliga paralleller till Gardners teorier om de olika intelligenserna. Efter som skolan och den rådande kulturella uppfattningen har varit att de mätbara lingvistiska, logisk-matematiska intelligenserna varit de som värdesatts högst har andra talanger och färdigheter negligerats och inte utvecklats hos människor. Detta motarbetas genom pedagogiken på Reggio Emilias förskolor.

Personalen på dessa förskolor arbetar för att utveckla barnens alla resurser. Detta görs bland annat med bilden som metod. Barnen i Reggio Emilia kan arbeta med ett bildprojekt under en mycket lång tid. I vissa fall kan ett projekt sträcka sig över flera år

²³ <http://www.bo.se/adfinity.aspx?pageid=44#31> Hämtat 2005-06-11

²⁴ Gardner, H (1994) *De sju intelligenserna* Falun: Brain Books sid: x

²⁵ Wallin, K. (1981) *Ett barn har hundra språk*. Stockholm: Sveriges Utbildningsradio AB sid: 14

för att de verkligen ska lära sig hur ett träd är uppbyggt, dess fysiska egenskaper, dess funktion i samhället, i skogen, förhållandet mellan människa och natur o s v.²⁶

Gardners val att kalla de sju olika kategorierna för intelligenser kan ifrågasättas. Det som traditionellt sett kallas för intelligens är den som Gardner definierar som de logiska - matematiska och musikaliska intelligenserna. Gardner skulle ha kunnat välja att kalla de olika kategorierna för något annat än intelligenser, men genom att inte göra det öppnar han upp för en diskussion om intelligensbegreppet och vad det innebär.²⁷ Den diskussionen är jämförbar med problematiken kring begreppen lek och alvar och arbete och fritid.

2.3:2 Kritik mot forskning om estetiska inslag i undervisning

I slutet av 90-talet blev det populärt att tala om *Mozarteffekten*, en företeelse som innebär att människor blir intelligentare av att lyssna på musik av Mozart. Genom att påstå detta påstår man att det finns ett samband mellan utövandet av estetiska verksamheter och barns och ungdomars sociala och intellektuella utveckling. Detta är något som, professorn i Pedagogik på Lärarhögskolan i Stockholm, Lars Lindström kallar den naiva hypotesen. Det finns en utbredd föreställning om att användandet av estetiska inslag i undervisning av andra ämnen skulle leda till förbättrade resultat hos eleverna.

Att inslaget av estetiska ämnen i andra ämnen skulle påverka elevers prestationsförmåga har inte kunnat bevisas på ett övertygande sätt menar Lars Lindström, det finns inga studier som visar att det förekommer någon betydande överspridningseffekt. Om det finns tecken på något sådant så anser Lars Lindström att det snarare har samband med skolans målsättning. Anledningen till att en sådan uppfattning har skapats är att det har varit ett sätt att skapa legitimitet och en funktion för de estetiska ämnena i relation till mer traditionella, mätbara, "riktiga" ämnen. Estetiska ämnen har ett egenvärde och bör inte komma in i undervisningen i en förhoppning om att nå bättre mätbara resultat utan användas i undervisning på egna villkor. Det finns även ett undantag, som möjligen bekräftar regeln, i den här forskningen. Gedigen forskning om pedagogiskt drama i skolan har visat att det finns ett samband mellan deltagandet i pedagogiskt drama och förståelse av berättelser, läsförståelse, språklig medvetenhet, skrivning och, muntligframställning. Uppmaningen att betrakta estetiska ämnen för vad de är och inte hitta på ursäkter för att få arbeta med dem utesluter inte användandet av olika okonventionella ingångar till traditionella ämnen. Men det är viktigt att inte enbart se på estetik och kultur som stöd för till exempel matematik eller engelskundervisning utan att även hitta ämnets egenvärde.²⁸

²⁶ Wallin, a. a sid: 16 och 39 ff

²⁷ Gardner. H a. a sid: 53 ff

²⁸ Mathiasson. L a. a sid: 35

2.4 Några exempel på kultur och lärande

Vad kan man då lära sig av kultur? Vad kan man vinna på att göra ett museibesök eller något liknade, eller att ha en kunnig kulturpedagog att vända sig till och använda sig av i undervisningen? Varför ska det finnas mer utrymmer för kultur och estetik i skolan? Här följer några exempel vilka kan svara på dessa frågor. Exempelen visar på vilket sätt kultur kan användas i lärande sammanhang i dag.

Det första exemplet är högaktuellt i dag när barn, ungdomar och för all del vuxna, tar del av ett stor mediautbud. Exemplet är taget från Cecilia Nelsons pedagogiska visning av konsten på Lunds konsthall. Bilder som vi ständigt har omkring sig är av oerhört varierat slag och en människa kan omöjligt ta till sig eller bearbeta alla de synintryck hon får under en dag. Genom att titta på bilder och samtala om bilder med en museipedagog eller konstpedagog kan barn utveckla en förståelse av och träna sitt bildspråk. Ett bildmedvetande kan vara ett gott skydd mot de mediala bilderna vilka ibland kan vara skrämmande eller svårförståeliga. Den ”negativa”, skrämmande, upprörande, ibland märkliga bilden kan genom pedagogiskt arbete vändas till något konstruktivt. Men för att det ska bli möjligt måste barn få samtala om och bearbeta bilder, konstbilder som reklam och mediabilder, med en vuxen. När barn får prata om bilder ljusa som mörka väcks nya tankegångar och om behovet finns kan samtalet leda till att släppa ut och ventilerar mörka, svarta, jobbiga upplevelser, till exempel svåra katastrofer barnen sett om på tv eller personliga problem.²⁹

Samtalet om bilden kan erbjuda mycket i ett undervisningssammanhang. Det kan ge en förståelse av att människor har olika sätt att uttrycka sig på och att alla inte ser samma saker i en bild. Orsaker till de skillnader som finns i syn- och uttryckssätt kan vara ingång till en intressant fortsättning på diskussionen. Här är en möjlig väg genom betraktandet och samtalet om bilder till en förståelse av olika kulturella faktorer som utgör skillnader och likheter mellan människor.

Genom att utgå från de byggnader vi har runtomkring oss, byggnaders historia både när det gäller vilka som bor eller har bott där och när det kommer till det rent arkitektoniska kan vi lära oss många olika saker. Museet kan vara till glädje för lärare i många ämnen på grund av detta här finns konst, och historia, teknik och matematik. Pedagogerna på Arkitekturmuseet i Stockholm har ett analytiskt arbetssätt, de vill få barnen som kommer dit att själva tänka och reflektera över varför någon har gjort något på ett visst sätt. Frågan Varför är viktig. Den byggnadsmiljö som finns runt omkring oss alltid planerad och uttänkt av någon. Genom att se och tänka, själv kanske fundera ut en byggnadsteknisk lösning, tänka på varför toaletten är placerad där den är, om det är varmt eller kallt i köket och så vidare lär sig barnen att förstå samhället och omgivningen bättre.³⁰ De lär sig också förstå sammanhang och hålla ett kritiskt tänkande, det går inte att bygga luftslott. Även här, liksom i det första exemplet, handlar det om att se och tänka över vad det är man ser, men på ett lite annat sätt än när det gäller bilder. Nästa exempel handlar om att få en förståelse av sitt sociala sammanhang, men här gäller det inte bara att se utan även att agera.

²⁹ Lindberg A.L (1991) *Konstpedagogikens dilemma Historiska rötter och moderna strategier*: Lund: Studentlitteratur sid: 332

³⁰ Berg. J (1999) *Upptäckarglädje! Om museipedagogik*. Trelleborg: Statens kulturråd sid: 13-14

Dramapedagoger i Falun samarbetar aktivt med en skola. Eleverna får se mycket teater och pedagogerna förbereder, på olika kreativa sätt, barnen på vad de ska komma att få se. Det långsiktiga målet med samarbetet är bland annat att få barnen att bättre förstå sitt sociala sammanhang och att stärka självförtroenden genom förmågan att ”ha huvudrollen i sitt liv”. Genom olika teaterlekar, rollekar och värderingsövningar får barnen pröva på teaterspråket, pröva sina åsikter och undersöka varifrån olika roller och värderingar har sitt ursprung.³¹ Språket är här viktigt, att kunna uttrycka sig både kroppsligt och verbalt, en övning i att våga stå framför andra och göra bort sig. Det skapar en öppenhet och trygghet hos barnen vilket är en bra grund för sociala och samhällsliga prövningar.

Jag vill avsluta presentationen av hur kultur och lärande kan se ut med att nämna ett projekt som startats i Västra Götaland regionen, vilket jag nämnde kort i inledningen, det har kommit att kallas SOS- Skola och Samtidskonsten. Projektet kan ses som en sammanfattning av vad jag vill säga med de exempel jag presenterat här. Syftet med projektet är att stödja och inspirera lärare i SO-ämnena, svenska och bild genom att tillgängliggöra samtidskonst för lärare och elever. Motiveringen till att använda samtidskonsten som grund för lärande ser ut så här:

Samtidskonsten bär ofta på komplexa betydelser som erbjuder möjlighet att integrera konsten i skolans undervisning i ett brett socialt, kulturellt och politiskt sammanhang. Samtidskonst kan utvecklas till ett betydelsefullt inslag i skolan, som en plattform för diskussioner, reflektion och analys om vår tid och vårt samhälle. Inte minst när skolan diskuterar värdegrund och hur barns och ungas demokratiska kompetens ska utvecklas. Att ha demokratisk kompetens innebär att man kan reflektera kring, känslomässigt bearbeta, förhålla sig till och agera utifrån grundläggande demokratiska värden. Efter som konst föder många olika uppfattningar kan värden och åsikter brytas i samtalet om konst. Utvecklandet av Samtalet om konst- samtalet om samtida konst i skolan är därför en viktig komponent i detta arbete.³²

Skolan lär inte bara ut faktakunskaper och hjälper barnen att lära sig läsa och räkna utan skolan hjälper till att utveckla barnen till sociala varelser och demokratiska medborgare. Detta är inte alltid en lätt uppgift men genom att ta in olika kulturella aspekter och metoder i arbetet kan uppgiften underlättas. Jag har tagit upp ett fåtal olika exempel på kultur och lärande vilka kan användas i olika tillsynes vitt skilda skolämnen.

Exemplet med dramapedagogerna i Dalarna här ovan visar på hur det kan gå till när pedagoger utifrån kommer och arbetar i skolan. Det finns naturligtvis fler sådana exempel på kortare projekt där en utomstående person deltar i skolans verksamhet med olika kulturella inriktningar. Av en del lärare, föräldrar och elever kan dylika projekt uppfattas som störande av den rådande skolverksamheten och det kanske inte är alla barn som klarar av att de vanliga rutinerna ändras för mycket. Kulturarbetare som ska ”frälsa” barnen från den tråkiga skolan har inte alltid en tacksam uppgift. Och frågan är om en sådan inställning och arbetssätt inte automatiskt lägger grunden till konflikter. Nya och gamla lärare, konstnärer och kulturarbetare borde i stället kunna samarbeta och

³¹ Hansson, H & Sommansson, A (1998) *Kulturens asplöv*. Göteborg: Arbetsgruppen kultur i skolan sid: 56

³² Carlgren, M (2004) "SOS - Skolan och Samtidskonsten" sid: 63-64 I Ravin, K (2004) *Behövs konstpedagogiken? En utvärdering av konstpedagogiskt seminarium*. Stockholm: Statens kulturråd. Sid 63

tillsammans komma fram till ett arbetssätt. Det handlar om att finna jämlika kulturmöten, ett möte mellan skolans kultur och det kulturutbud som knackar på utifrån.³³

2.5 Pedagoger i och utanför skolan

Kulturpedagoger finns det gott om både i och utanför den traditionella skolmiljön. Kultur i skolan projekt drivs oftast av svensklärare men även av andra lärare. I den nya svenska lärarutbildningen har det uppstått en ny kategori lärare med nya ämneskombinationer. Det kan vara nyutexaminerade lärare som väljer att kombinera estetiska uttrycksformer med historia till exempel. Detta i sin tur leder till nya begrepp i skolsammanhang, det kan vara visuell kommunikation, drama och berättande eller interaktiva medier scenisk gestaltning med mera. Andra yrkesverksamma kan ha titlar som dramapedagog, konstpedagog, kulturpedagog museipedagog, danspedagog och så vidare, det kan var människor med eller utan pedagogisk utbildning men med konstnärlig eller kreativ bakgrund som arbetar på olika kulturinstitutioner med den pedagogiska verksamheten.³⁴ Det finns med andra ord en stor kulturkompetens bland pedagoger.

Trots detta upplever många pedagoger verksamma på olika kulturinstitutioner att deras roll inte är tydlig i skolan och att klasslärare inte tar vara på den verksamhet som bedrivs och förankrar den i skolarbetet i övrigt. När det gäller till exempel museum så har de en lång erfarenhet av att möta barn och ungdomar inom skolans ramar. I dag har de flesta museer inskrivet i sina måldokument att de i bildningsarbetet ska lägga särskild kraft på barn och ungdomar. Museernas allra främsta uppgift är att vara en del av samhällets kollektiva minne och den pedagogiska verksamheten på de olika museerna är en nyckelfunktion som konstituerar ett museum. Man strävar i allmänhet efter att försöka få en balans mellan kunskapsförmedling och spännande upplevelser. Detta såg vi bland annat i exemplet med Arkitekturmuseet ovan. Det man inom museiverksamheten kämpar med när det gäller mötet med skolan är att hävda den professionella museipedagogiken som något mer än bara faktaförmedling eller att förändra bilden av ett museibesök som endast ett trevligt avbrott i den vardagliga verksamheten.

När det gäller pedagogiska arbetsmetoder så använder museipedagoger och dylika pedagoger inte någon särskild utarbetad metod. Det vanligaste arbetssättet är att hålla en visning och sedan avsluta med ett praktiskt arbete. Museipedagogiken är flexibel, improviserande och dialoginriktad. Dialogen är mycket tacksam att använda för just den här kulturformen då det finns möjlighet att prata om det man ser och upplever direkt, den första tanken eller fråga du får i huvudet kan du tala om eller ställa och så sker en spontan dialog. Detta står i kontrast till att se en film eller en teater eller lyssna på en konsert då verbal dialog inte kan förekomma på direkten under själva upplevelsen utan får vänta till efteråt.³⁵

³³ Aulin-Gråhamn a. a sid: 39-40

³⁴ Aulin Gråham a. a sid: 36-37

³⁵ Berg. J a. a sid: 5-7

Ett större och mer utvecklat samarbete mellan kulturpedagoger utanför skolan och pedagoger i skolan diskuteras bland annat av stiftelsen Framtidens kultur med anledning av den rådande lärarbristen i skolorna. De presenterar i skriften, *Kan man ersätta en lärare som inte finns?*, en prognos som visar att det kommer saknas många behöriga lärare i skolorna den kommande tioårsperioden.³⁶ Här presenteras också en eventuell lösning på problemet. Stiftelsen Framtidens kultur delar ut pengar till olika av stiftelsen, efter ansökan, utvalda projekt som ska föra skolan och kulturverksamheten närmare varandra. Som främsta orsak till att arbetet ute i landet, när det gäller dessa frågor, bromsas är att det fattas pengar. En modell har utarbetats för att tydliggöra den möjliga lösningen. I stort går det ut på att inte anställa obehöriga lärare utan dela upp den otillsatta lärartjänsten i mindre tjänster vilka ska innehåsa av museipedagoger, konstpedagoger, dramapedagoger, bibliotekarier, filmare, konstnärer, musiker, danspedagoger med flera. Det vill säga människor med god pedagogisk kompetens som skulle fylla upp den tomma platsen.

Säg att en tjänst delas upp mellan fem olika utomstående pedagoger och tjänsterna fördelas över vissa perioder av läsåret. Därefter föreslår stiftelsen för Framtidens kultur att undervisningen skulle ske i temaform.

Undervisningen tematiseras. Timplanerna arbetas bort och det inrutade schemat förändras till ett flexibelt arbetssätt. Befintliga lärare samverkar med de fem nya i arbetslaget. Undervisningen organiseras efter kompetens, infallsvinklar och den vuxnes specialområden/intressen. Den som är mest lämpad för matematik har huvudansvaret för alla involverade klasser. Mindre grupperingar varvas med större föreläsningar, enskilt arbeta etc. Undervisningen kan på individbasis flyttas utanför skolan till museet, till biblioteket, till filmstudion, till medielabbet etc.³⁷

Ett sådant arbetssätt i skolan skulle medföra en stor förändring av synen på kultur i skolan och estetiska läroprocesser. Estetik skulle inte kunna vara hjälpgumma åt andra ämnen.

Kultur och estetik finns redan i skolan på flera olika sätt vilket har framgått av genomgången av olika exempel på kultur och lärande ovan. Det finns en önskan från flera håll om att en ökning av kulturella inslag i skolverksamheten kan få en mer framträdande betydelse. Studenter vid lärarhögskolor till exempel som väljer att kombinera okonventionella estetiska ämnen med traditionella ämnen. Pedagoger ute på olika kulturinstitutioner som vill bli en del av skolans dagliga verksamhet genom att erbjuda olika pedagogiska aktiviteter till skolbarn att ta del av. Pedagoger i skolan som arbetar med estetiska läroprocesser med mera. Det är även genom insatta och kunniga pedagoger som en förändring av kunskapsförmedling och synen på vad som är viktig kunskap kan ske.

Kultur och estetiska ämnen får inte ses som allena saliggörande och lösningen på alla problem som kan finnas i skolan. Kultur lever inte alltid överallt upp till sina egna normer, att kultur alltid är roande, underhållande, uttrycker något, lär ut något,

³⁶ Bjerregård C. (2002) *Kan man ersätta en lärare som inte finns?* Stockholm: Stiftelsen Framtidens kultur sid: 6

³⁷ Bjerregård. C a. a sid: 9

debatterar, ifrågasätter, belyser eller beskriver något (jämför med citatet på sidan 7). Men kulturen finns där med närvarande möjligheter och förväntningar.³⁸

3. Metod

För att på enklast sätt uppfylla syftet för min uppsats har jag gjort olika val för min undersökning, dessa val kommer jag att presentera här nedan. Min undersökning har jag förlagt till Malmö Museer och en skolklass som har kontakt med museet. Jag har intervjuat en museipedagog på Malmö Museer samt varit med och gjort en deltagande observation vid en undervisningssituation med museipedagogen på museet. Jag har även intervjuat en klasslärare vars elever varit med på ett undervisningstillfälle på Malmö Museer. Detta har jag gjort för att få en bild av hur deras samarbete fungerar.

Min strategi i det här arbetet är att göra en fallstudie. Jag kommer att undersöka en specifik pedagogisk situation på en specifik kulturinstitution, det vill säga ett specifikt fall. En fallstudie kan vara både teoriprovande och teorigenererande. Då jag inte utgår från några utmärkande teoretiska ramar så kommer min undersökning att vara induktiv, det vill säga teorigenererande. Jag hoppas att jag kommer att kunna, om inte fastställa några klara teorier kring samarbetet mellan kulturinstitutionen och skolan, lyfta fram idéer för ett mer fruktbart samarbete och ett mer givande lärande för eleverna.³⁹ Den metod jag har använt är en metod där jag kan samla in information om upplevelser och förväntningar från de olika aktörerna i undervisningssituationen för mitt intresseområde, de båda klasserna och kulturinstitutionen.

3.2 Datainsamlingsmetod

Jag har valt kvalitativa metoder för att samla in data, jag har som jag nämnde ovan använt mig av semistrukturerade intervjuer och deltagandeobservation. För få svar på frågor om vilka förväntningar som finns från skolans håll på vad eleverna ska lära sig av och under ett besök på Malmö Museer höll jag en semi-strukturerad intervju med en klasslärare. Genom att använda en sådan metod finns det utrymme att gå utanför frågeschemat och ställa följdfrågor som inte är planerade i förväg beroende på vad som kommer upp under samtalet. Detta i sin tur ger möjlighet att utveckla nya frågor inför kommande intervjuer. Jag vill trots fördelarna med att ha ett helt öppet samtal när det gäller att generera nya frågor och nya öppningar inte använda mig av en ostrukturerad intervju metod. Med en ungefärlig ram för intervjun är det lättare att bearbeta resultatet och detta val gör jag med tanke på det tidsperspektiv jag haft för mitt arbete.⁴⁰ Lika så använde jag mig av metoden i intervjun med en museipedagog på Malmö Museer. Intervjun rörde sig främst om hur man där planerar och motiverar sina pedagogiska program.

³⁸ Aulin-Gråhamn. L a.a sid: 10

³⁹ Bryman. A a. a sid: 68

⁴⁰ Bryman. A (2002)*Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber ekonomi sid: 127

Problem som kan uppstå när det handlar om intervjuer är i mötet mellan intervjuare och intervju person. Situationen i vilken intervjun äger rum har också betydelse för vad som sägs. Vissa personer har en tendens att konsekvent hålla med eller ta avstånd från vissa frågor eller påståenden. Intervju personen kan känna sig trängd eller överlägsen vilket påverkar det som sägs, ofta vill intervjupersonen ge en så positiv bild av sig själv eller den organisation där de arbetar, Bryman kallar det för *social önskvärdhet*.⁴¹ Det är viktigt att vara medveten om dessa faktorer när man befinner sig i en intervju situation. Att låta intervju personen veta att han eller hon kommer att vara anonym i presentationen av undersökningens resultat, kan underlätta och eventuellt överbrygga ovanstående problem och hinder.

Då jag har genomfört undersökningen ensam så använde jag mig av bandspelare för att spela in samtalen, med intervju personens samtycke. Detta underlättade för mig då jag slapp anteckna under tiden intervjun pågick. En nackdel med att använda bandspelare är att många människor blir hämmade av vetskapen om att det som sägs spelas in, det vill säga att det som sägs kommer att bli färgat även av denna faktor. Jag upplevde dock inga hämningar hos mina informanter av den anledningen.

För att få en egen bild av hur mötet mellan skolklassen och museet ser ut var jag ut med under ett visningstillfälle och gjorde en deltagande observation. Jag ville själv bilda mig en uppfattning om, bland annat, det som sagts i intervjun med museipedagogen kunde återknytas till den praktiska verksamheten. Jag hade ingen delaktighet i det som hände under observationen, mer än att eleverna i klassen kunde se att jag var där och att jag inte hörde till deras grupp, vilket i sig skulle kunna ha inverkan på deras agerande. Jag fanns med och alla parter i sammanhanget viste om vem jag var och varför jag var där. Jag observerade lärarnas, elevernas och museipedagogens engagemang i det som skedde utan att medvetet påverka händelseförloppet.⁴²

Även i den deltagande observationen kan det alltså uppstå problem liknande de i intervju situationen. Jag kan inte vara helt säker på att visningen skulle ha gått till på samma sätt som om jag inte hade varit där. För att underlätta det problemet talade jag inte helt och fullt om för de som jag observerar vad exakt det är jag kommer att lägga tyngden för min observation på. Under själva observationen förde jag endast ett fåtal stödanteckningar, jag använde mig inte heller av bandspelare. Jag antecknade direkt efter observationstillfället en fullständig redogörelse av det som varit mina viktigaste upptäckter under observationen. En stor felkälla här är mitt eget minne och min egen förmåga att få en objektiv bild av vad som skett. Jag liksom alla andra har begränsningar i form av hur jag uppfattar världen om kring mig.⁴³

3.4 Urval

Ovan har jag nämnt att undersökningen berör Malmö Museer och en skolklass. Jag har gjort ett strategiskt val av kulturinstitutionen. Anledningen till detta val är att det skulle vara omöjligt för mig att kartlägga en population angående samarbete mellan skolor och

⁴¹ Bryman. A a. a sid: 141.

⁴² Bryman. A a. a sid: 287

⁴³ Bryman A a. a sid: 38-39

kulturinstitutioner om så endast i en stad för att sedan göra ett obundet slumpmässigt urval. Jag har valt att förlägga min undersökning på Malmö Museer för att de har ett gediget pedagogiskt program vilket är specificerat för olika åldrar och skolklasser. De erbjuder många intressanta utställningar med stor bredd vilka skulle kunna användas i flera olika grundskoleämnen. Dessutom är det södra Sveriges största museum.⁴⁴ Valet av undersökningsobjekt är till viss del gjord ur bekvämlighetssynpunkt på grund av närhet och lättillgänglighet men det är även ett strategiskt val då jag hoppas kunna få ut mycket av att göra en undersökning där. Ett val av en mindre institution hade med stor säkerhet gett färre skolklasser att välja mellan. Detta för mig in på nästa urval, valet av skolklasser.

Här använder jag mig av en form av tvåstegsurval, först ett strategiskt och sedan ett slumpmässigt urval. Jag har redan valt kulturinstitution där verksamheten för min undersökning ska äga rum. Beroende på vilka klasser som befann sig på museet under april månad och vilka klasslärare som var villiga ställa upp på undersökningen, avgjordes urvalet slutgiltigt.⁴⁵

3.5 Kvalitativ analys

För att analysera intervjuerna har jag använt mig av en kvalitativ analysmetod. Jag har använt mig av vissa moment och aspekter av Grounded Theory (GT). Anledningen till att jag inte valt att använda GTs analysmetod fullt ut är att det är en mycket krävande metod och mitt arbete är mycket litet i jämförelse med andra undersökningar där kan användas mer utvecklat. GT är inriktad på att utveckling av teori på grundval av data, där data insamling och analys av data sker samtidigt.⁴⁶

Att koda data, vilket jag gjort genom att definiera vissa nyckelord i det insamlade materialet, innebär en växling mellan insamlat material och analys av materialet.⁴⁷ I praktiken innebär detta att jag efter intervjun med museipedagogen kodade den insamlade texten och hade vissa stödord som grund för var jag skulle lägga tonvikten för min observation. Resultatet av det första intervju tillfället och observationen låg till grund för utformandet av intervjuguiden inför den sista intervjun.

Genom en kodning av det insamlade materialen kunde jag formulera begrepp som är användbara i en kontinuerlig jämförelse mellan olika kategorier och genererade teorier. Det är dock viktigt att inte låta jämförelsen ta överhand och att inte borts från de kontexter ur vilka materialet är hämtat.⁴⁸ Det som är bra med den här analysmetoden är att den är flexibel. Det går att hoppa mellan olika moment i analyserings- och undersökningsprocessen. För mig är det också positivt att metoden inte kräver några teoretiska utgångspunkter. När det gäller Samarbetet mellan skola och kulturinstitutioner finns det inte så många fastställda teorier, jag har tagit del av det som

⁴⁴ <http://www.malmo.se/html/www/museer.html>.

⁴⁵ Bryman A. a. a sid: 312-313

⁴⁶ Bryman A. a. a sid: 375

⁴⁷ Bryman. A a. a sid: 373

⁴⁸ Bryman. A a. a sid: 377-378

ändå har skrivits och de samarbeten som finns och de teorier som. Ett problem med att använda den här analysmetoden är att det är svårt för att inte säga omöjligt att hålla sig helt neutral utifrån den teori man tagit del av.

Inga data är opåverkade av forskarens, och i det här fallet intervjuarens och den intervjuades konstruktion av intervju situationen. Därför måste tolkningen och analysen av data ske redan från början. Alvesson och Deetz menar att utan tolkningar av den intervjuades person och hennes tidigare berättelser kommer mötet inte att fungera. Forskaren kommer att framstå som rigid och egendomlig vilket kommer att färga och begränsa reaktionerna hos intervjupersonen.⁴⁹

De nyckelbegrepp som jag använt mig av genom undersökningen och vilka analysen kommer att kretsa kring är kultur i skolan, förberedelser, kontakt och samarbete. Andra begrepp som är viktiga i analysen är mål, arbetssätt och metod. Dessa begrepp är tagna ur en analysmodell utarbetad av Anna Lena Lindberg för pedagogiska processer. Modellen, vilken jag ingående använt mig av vid analysen av observationen, kommer jag att presentera här nedan.

3.5:1 Analysmodell för pedagogiska processer

Den här modellen är användbar när man är intresserad av vad som händer i själva processen i mellan de två polerna input och output i en lärandesituation, det vill säga det som pedagogen förmedlar och det som mottagaren ger uttryck för att ha tagit till sig. Frågan *vad* och *vems* beslut är det som gäller är i det här sammanhanget viktigt och bör appliceras på alla moment i modellen. Jag har valt det här arbetssättet då jag finner modellen användbar för att studera vad som händer under den visningen då jag genomförde en deltagande observation. Genom att analysera den pedagogiska processen på det här sättet får jag med många viktiga aspekter för att besvara mina frågeställningar. Det som är problematiskt här är att det är tre parter som deltar i visningen, nämligen läraren, eleverna och museipedagogen, alla tre har olika mål med verksamheten och olika förutsättningar för den. I analysen av observationen fokuserar jag på lärarens och museipedagogens mål med undervisningen.

Modellen ser ut så här:

R	METOD			
A				
M	MÅL	STOFF	PROGRESSION + ARBETSSÄTT	UTVÄRDERING
A				
R				

RAMEN ut görs av fysiska ramarna, byggnaden och området där det pedagogiska arbetet pågår, och visningsgruppens storlek. Ramen utgörs även av de osynliga ramar till exempel institutionens praxis och policy. Läroprocesser är alltid flerskiktade och det

⁴⁹ Alvesson, Mats & Deetz Stanely (2000) *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund Studentlitteratur sid:127-128.

är bra att ha i bakhuvudet när det handlar om *MÅLET* med det pedagogiska tillfället. Målet är pedagogens avsikter med undervisningstillfället, det kan röra sig om att nå vissa insikter eller färdigheter. *STOFFET* är det pedagogiska åskådningsmaterial som används i processen, men det kan även vara deltagarnas förförståelse av ämnesområdet eller situationen. *PROGRESSIONEN* innebär sättet att introducera det nya för deltagarna. *ARBETSSÄTTET* kan motsvara deltagarnas engagemang. Det kan innebära en självverksamhet, till dialog eller lyssnande eller en kombination av dessa tre. I arbetssättet ingår även fördelningen av deltagarna i grupper eller kategoriseringen som individer efter ålder eller kunskapsnivå. *METODEN*, kärnan i den pedagogiska processen är en kombination av ett av pedagogen utvalt arbetssätt och lika så av pedagogen utvalda progressionsprinciper. *UTVÄRDERINGEN*, här är vi framme vid output. När det gäller pedagogiska processer på museer eller i museisammanhang så sker sällan en uppföljning av vad deltagarna lärt sig men när det görs så faller detta under utvärdering.⁵⁰

⁵⁰ Lindberg. A L a. a sid: 279-281

4. Empiri och analys

Min empiriska undersökning har alltså utgjorts av semistrukturerade intervjuer med en lärare och en museipedagog samt en deltagande observationer under en museivisning. Jag lägger i det här avsnittet fram en kort sammanfattning av resultatet av undersökningarna i den ordning de gjordes, först intervjun med museipedagogen och sedan observationen för att avsluta med intervjun av klassläraren. Där efter följer analysen av det empiriska materialet där jag bland annat använder den analysmall som presenterades i metod delen. Allra först vill jag dock ge en bakgrunds bild av det pedagogiska arbetet på Malmö Museer. Bakgrunden ger en inblick i och en bättre förståelse av museipedagogens arbetssätt vilket kan vara intressant att jämföra med i analysen av intervjuerna och observationen. Uppgifterna är delvis hämtade ur intervjun med museipedagogen vilka jag har bekräftat genom informations material från Malmö Museer.

4.1 Malmö Museers pedagogiska program

Här kommer jag kort ta upp något av den pedagogiska verksamhet som förekommer på Malmö Museer. Museet inhyses i nordens äldsta bevarade renässansslott, Malmöhus, här finns många olika utställningar bland annat om regionens historia och Skånes geologi. Här finns även Teknikens och sjöfartens hus, ett tropikarium med mera. Utbudet är med andra ord mycket stort.

I Malmö Museers policydokument står bland annat att;

Malmö Museer ska vara en attraktiv kunskaps källa, som med ett tvärvetenskapligt perspektiv och på ett öppet och engagerat sätt, skapa mötesplatser.⁵¹

Planerad pedagogisk verksamhet förekommer på museet under mer än 240 timmar per vecka. En av dessa verksamheter är Ask & Embla klubben. Det är under sådant klubb tillfälle som min observation ägde rum och runt vilken intervjun med läraren kretsade. Klubben ingår i konceptet Juniorklubbar som tillhanda hålls av museet. Förutom Ask & Embla finns Upptäckarklubben och Skepp & Skoj. Ask & Embla erbjuder några olika teman som klasserna kan välja mellan. De olika temana i är; *Från stenålder till 1800-tal*, *Stenålder*, *Vikingatid*, *Medeltid* och *1800-tal*. Upptäckarklubben fokuserar på naturvetenskapliga ämnen. Skepp & skoj handlar om miljö, sjöfart och fiske med mera. Grupperna som är med i klubbarna samlas på museet vid fem tillfällen och behandlar samma tema varje gång. Träffarna är på vardera en och en halv timme.⁵²

Unga spekulerar vänder sig framförallt till gymnasieungdomar. De kan välja att göra sina projekt arbeten på museet med en museipedagog som handledare. För ytterligare lite äldre barn finns Kask & Semla en vidare utveckling av Ask & Embla klubben men

⁵¹ Malmö Museers policy dokument

⁵² Malmö Stad/Malmö Museers informationsfolder

för vuxna. Utöver detta erbjuder museet en mängd olika visningar av sina utställningar och stadsvandringar.

4.2 Resultatet från intervju med museipedagog

Jag har valt att här endast ta upp de aspekter ur intervjun som berör samarbetet mellan Malmö Museer och Skolans verksamhet. Mycket av det som framkom i intervjun i övrigt är med i genomgången av Malmö Museers pedagogiska program ovan. Jag har även kategoriserat intervjun då det gör det lättare att jämföra resultatet med intervjun med klassläraren. Resultatet presenteras i form av direkta citat och av sammanfattningar vilka jag gjort för att förkorta och förenkla läsningen.

4.2:1 Museipedagogens bakgrund

Den intervjuade museipedagogen har arbetet på museet i sju år och har sin bakgrund i arkeologin så här säger han om sin kombination av arkeologin och arbetet på museet;

Rent personligen kan jag ju säga att när jag läste så var jag helt inställd på att gräva. Det var det roligaste som fanns och det var självklart att jag skulle ut och skapa historia genom att gräva fram saker och ting som har varit dolt. Visst, det var stimulerande till en början men ganska snart så såg jag att jag inte hade det tålamod som krävdes för att var fältarkeolog. Jag provade på det under några år. Sedan sökte jag ett guidejobb i vikingastaden Birka och fick det. Där kände jag att jag hamnade rätt, i mötet med publiken, det att få respons direkt på det man gör om det är bra eller dåligt passar mig.

Det personliga mötet och kontakten med de som besöket Birka och var är intresserade av arkeologi och historia blev viktigt för museipedagogen. Det var här han upptäckte sitt intresse för pedagogik. Möjligheten att kunna kombinera arkeologin med andra arbetsformer än just det arkeologiska fältarbetet blev givande.

I mitt nuvarande arbete är min bakgrund, min arkeologi väldigt viktig. I fornsalen till exempel med de arkeologiska artefakterna, där känner jag en stor trygghet. Där kan jag verkligen materialet. Men visningarna där är bara en liten del av mitt uppdrag, och här tycker jag att det här arbetet har en stor fördel gentemot fältarkeologin att det är så varierat. Här jobbar jag med andra utställningar som har att göra med allt inom kultur, som till exempel Skånsk Nazism, utställningen om Romer och utställningen om Malmöhus som fängelse. Att arbeta på ett museum som har så många olika utställningar gör att uppdraget blir oerhört varierat.

Museipedagogen berättar även om att pedagogisk utbildning har han och flera av hans kollegor fått genom olika kurser betalt av arbetsgivaren.

4.2:2 Samarbete med skolorna

Skolan är en jätte viktig målgrupp. Skolan är även väldigt stor, det finns väldigt många olika målgrupper inom skolan. Även inom samma åldersgrupp finns det olika målgrupper, man kan ha olika förkunskaper, olika handikapp, olika förutsättningar som

gör att vi hela tiden måste förnya och anpassa pedagogiken för den grupp som kommer. Skolorna är ett viktigt kontaktnät. Det är framförallt skolorna som kommer till våra pedagogiska verksamheter.

Malmö Museer kämpar om skolorna och lärarnas uppmärksamhet, det finns ett stort utbud av andra kulturevenemang och händelser som lockar publiken åt andra håll. Ett av målen för Malmö Museer är att det ska bli en självklar mötesplats menar Museipedagogen.

Vi önskar att man i skolan tänker, nu har vi läst om detta. Å! Museet har något mer att erbjuda, klart att vi går dit. Att det ska bli ett ställe som är en naturlig resurs till skolans utbildning att de ska känna ett värde i att gå hit. Trots allt har vi ju de riktiga prylarna här. Och vi har en miljö som är väldigt stimulerande. Vi försöker jobba väldigt mycket med sinnen. Inte att man bara ska lyssna rakt upp och ner, man ska få öppna, känna smaka på saker, aktivt arbeta med saker. Då tror jag att lärandet blir mycket mer levande.

Här framkommer att det finns en vilja att tillmötesgå skolan och den verksamhet som finns där. Dessutom så finns det en övertygelse om att museet har något att erbjuda skolbarnen i form av komplement eller ett alternativ till den ordinarie skolundervisningen. Men det framkommer inte om museipedagogen eller någon annan från Malmö museer aktivt har aktuell en inblick i vad som är aktuella ämnen för undervisningen i skolorna. Den information museipedagogen eventuellt får om de besökande klassernas skolundervisning är av klassläraren. Det är många skolklasser som kommer till Museet och det finns en samordnare som bokar in visningar och klubbträffarna åt museipedagogerna. Någon direkt kommunikation mellan lärare och museipedagog sker i regel inte vid första kontakten mellan skolan och museet. Museipedagogen tar dock vid vissa tillfällen kontakt med den ansvarige läraren inför en visning.

När det gäller nya grupper så kontaktar vi de ansvariga för dessa och har en dialog innan, hur ska vi göra, så det är inte vi själva som hittar på en pedagogik utan det är i samråd med de ansvariga. Sen är det ju så att till stor del har vi en verksamhet som vi vet fungerar inom kultur natur teknik. En skola bokar in en visning och kommer om två veckor och det programmet kanske jag har kört väldigt många gånger tidigare. Jag vet vad som fungerar och jag vet vad skolorna vill ha. Här behöver jag ju inte förbereda så mycket efter som jag har stor förkunskap just när det gäller det. Men sen är det ju väldigt roligt med nya saker med nya utmaningar och här krävs det ju till exempel att man måste läsa på, när det gäller ett nytt ämnesområde osv. Det är väldigt mycket att studera utställnings material.

För att nå ut till skolorna med information om vad museet har att erbjuda och skapa kontakter med lärare ordas bland annat speciella lärarvisningar. Man skickar även ut information om verksamheten till skolorna i Skåne-regionen. Ytterligare ett sätt för museet att etablera sig i lärarkåren är att göra reklam för museet på Lärarhögskolan.

Vi försöker göra oss synliga så mycket som möjligt. Ett sätt är att samarbeta med lärare i olika projekt, knyta skolor till speciella projekt som vi har här på museet. Sen är det ju verkligen så, det ser vi ju, att lärare som en gång har börjat komma och som gillar vad vi gör kommer tillbaka. Så flera lärare är ju väldigt aktiva, medan andra skolor, andra regioner kommer inte als. Det är ju något som vi hela tiden måste försöka bli bättre på att söka nya grupper så att vi inte bara arbetar med samma grupper.

Museipedagogen anser att museet samarbetar med skolorna på flera olika sätt. Ett sätt är bland annat att gå igenom vissa utställningar tillsammans med lärare, dels för att ge handledning om hur just den utställningen skulle kunna användas i skolans vardagliga arbete men också för att tillsammans med lärarna komma fram till hur man lättast ska förmedla innehållet i utställningen till eleverna som kommer till museet. Samarbetet är inte alltid lätt uppger museipedagogen, det är inte alltid lätt att nå ut till lärare genom att hålla specialvisningar och det är svårare att få till stånd ett samarbete med lärare i de högre årskurserna.

Ibland när vi har haft lärarvisningar och slagit på stora trumman för det tillfället så dyker det enbart upp en handfull lärare. Ibland så drunknar vi i kulturutbudet, det finns ju väldigt många andra teatrar konserter och så vidare som också vill visa sig. Det är inte självklart att de kommer bara för att det är Malmö Museer det måste vara ett bra tema, nått som funkar.

Jag kan också tycka att det är svårt med gymnasiet och högstadiet för där är det inte bara en lärare som har hand om klassen utan där är det flera lärare och det är konkurrens bland fördelningen av timmarna. Det är inte alldeles lätt att ta tre timmar i sträck för ett museibesök. Det är ett uppenbart problem, man får inte den riktiga responsen.

Den populäraste visningen är utställningen om forntiden säger museipedagogen. Hans uppfattning är att lärarna kan ha svårt att undervisa om stenåldern. I övrigt har museipedagogen inte någon direkt insikt i skolans vardag förutom det han får ta del av genom de lärare som kommer med sina klasser till museet. De teman en visning handlar om ger ju en inblick i vad just den klassen har arbetat med eller ska arbeta med.

När det gäller Junior klubbarna som jag är ansvarig för där har jag en klar dialog med klasslärarna innan. Jag frågar dom om vad de vill ha, om de vill göra detta eller detta, hur ofta de vill komma och så. Sen ser vi till att allt funkar schematekniskt och på så sätt får jag en dialog med lärarna och vet ungefär vilka individer det är som kommer. Sen är det ju väldigt vanligt att en skola ringer till bokningen och beställer en visning, där kan jag inte påverkas så mycket. De kan boka till exempel en visning om stenåldern på tisdag klockan 9:00 då går jag dit och möter en klass, och det är ju en stor utmaning att se på klassen tala med lärarna, känna av pulsen lite. För att veta hur högt jag kan lägga ribban för visningen. Varje klass är unik på det sättet.

Genom erfarenheten från sitt arbete och många hundra visningar för skolklasser varje år har museipedagogen byggt upp en känsla och en medvetenhet om vad som förväntas av honom från de besökande klassernas håll.

4.2:3 Ekonomiska aspekter på de pedagogiska programmen

Junior Klubbarna på Malmö Museer, vilka presenterades mer ingående under rubriken Malmö Museers pedagogiska program, är väldigt populära och drar väldigt många klasser.

Det kostar 100 kronor per elev för alltihop, för fem träffar. Det är mycket för pengarna. Men är det en klass på 25 elever så blir det 2500 kronor och det är sällan en klass har det. Om det vore gratis skulle det schema tekniskt inte fungera. Det är ändå en väntetid på två år att vara med i de här klubbarna. Jag tar emot tio till tolvgrupper per

termin, enbart i Ask & Embla klubben. Oftast är det samma lärare som återkommer, det är några nya varje termin, men det är många trogna.

Trots köerna för att få delta i Juniorklubbarna är långa så önskar Museipedagogen att det skulle komma fler skolklasser och besöka museet. Marknadsföringen av museet är viktig uppger han. *Det är stor konkurrens, sen så kostar det ju pengar för skolorna att vara med på visningar här. Det stoppar ju säkert väldigt många.*

4.2:4 Förberedelser och uppföljning

Museet tillhandahåller studiematerial som lärarna kan ta del av för att förbereda ett besök eller använda för att bearbeta det som upplevts när man återvänt till klassrummet. Inför vissa utställningar har museipedagogerna samarbetat med Stadsbiblioteket som plockar fram lämplig litteratur och sammanställer en litteraturlista i utställningsämnet. Vägar till mer information finns även som länkar på museets hemsida. Museipedagogen medger dock att det inte är alltid lärarna får kännedom om möjligheterna att använda sig av extra material trots att visningarna går mycket lättare om gruppen är förberedd.

Visst ser man när det är folk som har tänkt till och läst på och det känner ju jag när jag har en visning om läraren har förberett klassen, då blir ju dialogen så mycket bättre än när de står där som frågetecken och knappt vet vad de gör här. Då får man börja om på ett helt annat sätt. Men om klassen är förberedd och vet vad det handlar om så är det mycket bättre. Och då måste vi ju göra det lättare för lärarna att förbereda sig. Ibland så misslyckas vi med att sprida information om att det finns material, det måste vi bli bättre på.

Ju yngre eleverna är desto mer förberedda på besöket är de. Låg och mellanstadiet när de besöker vår utställning om stenåldern så har de läst om det innan en lång tid innan och har förkunskaper som är väldigt användbar. Men ju äldre eleverna är till exempel gymnasiet så är det mest bara att man tar en paus från skolan. Och där finns det inte samma förberedelse.

Jag tycker att en lärare ska vara med under visningen, de ska ha förberett klassen. Mitt uppdrag är ju inte att vara en traditionell lärare. Klasen som kommer är ju gäster, och jag ska berätta en jätte spännande historia, hoppas jag. Jag tycker inte heller att läraren ska lägga sig i för mycket och bryta av min lektion, men det ska ju ändå vara aktiva lärare. Att de finns där och kontrollerar gruppen. Det är ganska tydligt när en klass är väl förberedd. Det händer ju att lärarna tänker å vad skönt, nu är det någon annan som tar hand om klassen, nu kan jag gå och dricka kaffe! Det förekommer att de inte alls är med under visningstillfället.

Det finns ett uppenbart problem i lärares attityder kring museibesök. Museipedagogen ger exempel på då det inte förekommer någon form av samarbete eller samspel överhuvudtaget mellan honom och klasslärare.

4.3 Observation

Här följer min nedtecknade observation av ett besök för en fjärdeklass första besök i Ask & Embla klubben med temat Vikingatid. Klockan halv tio samlas gruppen utanför

entrén till slottet Malmöhus, till lika Malmö Museer. Det är 28 elever och två lärare som utgör gruppen. En av lärarna går in till receptionen och meddelar att de har kommit. Där möter han Museipedagogen och frågar om han kan släppa in klassen. Museipedagogen säger att han gör det och går ut och ropar in alla barnen, han visar dem med yviga gester och hög röst var de ska hänga av sig kläderna. Lärarna ansluter sig till gruppen strax efter eleverna. Museipedagogen samlar barnen och presenterar sig, hälsar välkomna. Barnen är uppmärksamma och lugna.

Museipedagogen är ledigt, avslappnat klädd i jeans och svart t-shirt med ett vitt tecken på bröstet. Han håller i en liten pappåse. En av eleverna har uppmärksammat detta och har till och med tjuvkikat i påsen. – Varför har du en dödskalle i påsen frågar eleven. Pedagogen skrattar och påpekar elevens nyfikenhet och menar att det är nu lika bra att visa alla de andra vad som finns i påsen efter som även deras nyfikenhet nu hade väckts. Han tar upp innehållet i påsen och visar hela klassen. -Jag har en dödskalle i påsen säger han. Jag kommer att prata mer om skelett lite längre fram och vi kommer att titta mer på skelett. Någon frågar om den är riktig, men det är det inte. Fast det är en exakt kopia säger pedagogen.

Klassen visas ett par trappor upp, till forntidssalarna. På vägen dit sprider gruppen ut sig, några springer, några går långsammare. Kring väggarna hänger olika former av konstverk. Det är fotografier, en jättelik skulptur, på väggarna är det vackra gamla målningar och på en kortsida över trappan hänger nät mot vilka kroppsavtryck av nakna män och kvinnor gjorts. Dessa nät väcker reaktioner hos barnen som tar sig i uttryck i onomatopoetiska utrop av amsmak. Inne i första rummet samlar pedagogen barnen på golvet, han visar på stolar för de vuxna, men lärarna väljer att stå. Rummet är fyllt av glasmontrar i vila det ligger stenyxor, pilar och andra arkeologiska fynd. Pedagoger frågar barnen frågor om vad ett museum är och vad det finns på ett museum, vem som äger museet och sakerna som finns i det och så vidare. Barnen är duktiga på att svara. Pedagoger leder dem fram i samtalet och ställer många följdfrågor på det som barnen svarar. Barnen i sin tur ställer frågor om vad de ser i rummet. De pratar även om hur man kan datera olika föremål som arkeologerna hittar. Pedagoger återknyter flera gånger till saker som barnen har lärt sig tidigare i skolan. Han frågar också om de har läst om vikingatid bland annat.

Klassen visas av pedagogen vidare in i nästa rum i vilket det finns ännu fler glasmontrar med olika fynd. Pedagoger rör sig snabbt längst bak i rummet. Klassen rör sig långsammare och många av barnen intresserar sig för sakerna som ligger i de olika montrarna. Lärarna grälar på barnen att de ska skynda sig och inte sakta in, men det är svårt för dem att slita sig från montrarna. Flera "wow", och "kolla här", hörs. Pedagoger samlar barnen kring en uppgrävd grav. Han frågar eleverna om de tycker att det är otäckt att titta på en död människa, men någon menar att det inte är otäckt efter som den inte har något skinn. Det är inte otäckt att titta på ett skelett. Pedagoger berättar och ställer frågor om vad man kan få veta om hur människor levde genom att titta på hur de är begravda. Barnen svarar och frågar. Bland annat så pratar de om hur man kan se om det är en man eller en kvinna. Barnen har många olika förslag på detta. Klassen är fortfarande engagerad, de som inte är aktiva i diskussionen eller intresserar sig för något annat gör det tyst. Några av barnen tittar åt ett annat håll och flera har satt sig på golvet. När pedagogen en längre stund berättar om religionen under vikingatiden så tappar barnen intresset. Pedagoger upphörde under en kort stund att ställa frågor till barnen och barnen själva frågade inte längre om något. Intresset återupptogs när man började

diskutera hur vikingar såg ut och vad viking betyder. Fel i historieber beskrivningar upptäcktes och barnen återknöt till sådant de pratat om tidigare i skolan.

På väggen ovanför graven är det målat en stor runsten med tydlig runskrift. Museipedagogen pratar med barnen om runor och fornnordiskt språk. Här har barnen erfarenhet sedan tidigare genom att de övat på runskrift i skolan. Pedagogerna gör ett försök att prata fornnordiska vilket uppskattas. Barnen upptäcker några ord som är lika de vi använder i dag. Lärarna är hela tiden i bakgrunden. De skämtar till någon gång och konstaterar att det står fel i en lärobok angående en vikingens namns betydelse. De passar på barnen så att de inte stör visningen. När halva tiden har gått så är det dags att gå till en annan byggnad, Kommendanthuset, för lite mer praktiska övningar.

I Kommendanthuset får jag presentera mig för barnen och tala om vad jag gör där. Flera av barnen har tittat lite på mig under visningen i museet men de flesta har ignorerat min närvaro. Här finns många saker som eleverna tycker är spännande, de går om kring i rummet och tittar på alla saker. Museipedagogen samlar dem kring fyra bord. De grupperar sig själva vid pojkbord och flickbord. Pedagogerna berättar lite om rummet. På väggarna finns olika målningar om Malmös historia. Pedagogerna börjar med att berätta att det arkeologer hittar är främst sopor efter som att det är sopor som människor vanligtvis kastar bort. En arkeolog hittar också mycket benrester. Barnen får några ben på varje bord och ska under en kort stund titta på dem och klura ut från vilket djur benet kan komma och vilket ben det rör sig om. I förbifarten nämner museipedagogen att de ska redovisa för de andra vad de kommer fram till.

Vid mitt bord sitter fem pojkar, de får två benbitar att titta på. De leker med benen, och ser huggtänder, klor, pistoler och så vidare i dem. Under lekens gång kommer de med seriösa förslag om vad det skulle kunna vara. Efter en mycket kort stund avbryter Museipedagogen barnen och ber en person från varje grupp att komma fram framför de andra och ställa sig på en stol och tala om vad de tror att det är för benbitar de har. Pedagogerna ställer fortlöpande frågor till barnen för att komma fram till rätt svar. Ingen av barnen har gissat helt rätt från början. Det är, trots hög aktivitet, lugnt i rummet och lärarna står vid sidan av händelsernas centrum.

Museipedagogen visar ett ben med två hål igenom och berättar att det är ett vanligt fynd. Han har satt en tråd genom hållen och snurrar på den så att det blir ljud. En lärare berättar att hon hade en sådan när hon var liten, en *Kattasnurra* eller *Trissa* kallas det. Pedagogerna berättar att en sådan snurra var väldigt vanligt under vikingatiden, men att man inte säkert vet vad de används till. Barnen ska få göra sådana, men inte av djurben utan av trä knappar, till barnens besvikelse. Lärarna hjälper till att dela ut material på till eleverna. De uppmanas även att skriva sina namn med runskrift på trissorna.

Under arbetet med trissorna passar jag på att fråga de pojkar som är vid mitt bord om de tycker att visningen varit rolig. De svarar ja på den frågan. De ber mig om hjälp och frågar saker som tyder på att de tror att även jag arbetar på museet. Lärarna och museipedagogen går om kring och hjälper barnen. Barnen blir klara olika fort och de som blir klara först går om kring och tittar på sakerna i rummet, de frågar och är nyfikna. Det blir livligt en stund och Museipedagogen ber dem att lugna ner sig. Det är tillåtet att röra alla saker i rummet och det uppskattas av barnen som provar hjälmar och känner på olika klädesplagg. Avslutningsvis berättar museipedagogen för barnen att de följande fyra träffarna kommer att ha en liknande uppläggning och att man ska tala om silvrets betydelse för vikingar och de ska få tillverka ett silversmycke. En lärare

uppmanar klassen att tacka så mycket varpå de gör det. Klassen försvinner sen fort ut genom dörren, de har en buss att passa. Museipedagogen städar undan på borden.

4.3:1 Reflektioner

Det märktes att museipedagogen hade vanan inne att berätta för barn om vad som finns på museet. Han använde sig av dialogen som verktyg och inspiration för barnen. Han försökte hela tiden föra fram lärandet med hjälp av samtal och lockade barnen att tänka efter. Ett stort intresse och kunskap om det som visades smittade av sig från pedagogen till eleverna. Det gick något fort emellanåt och det fanns vissa informationsluckor emellanåt framförallt under den praktiska övningen. Detta kan bero på att gruppen var så stor och att det var svårt att nå ut till alla detta i kombination med att tiden var knapp och det var tvungen att gå fort. Pedagogen hade en helt annan klädsel vid det här tillfället än när jag träffade honom för intervjun. (Under intervjun bar han skjorta kavaj och glasögon.) Den lediga stilen kan vara ett grepp att närma sig eleverna något. En strikt maktutstrålning påverkar gruppens förhållningssätt till honom och det som sägs. Ett annat pedagogiskt grepp var att använda ett fysiskt objekt, i det här fallet kraniet i plast, för att dra till sig elevernas uppmärksamhet och nyfikenhet.

Lärarna hade en mycket tillbakadragen roll. Deras uppgift var att se till att eleverna skötte sig under museivisningen. Någon gång var de med i samtalet och ställde frågor. Jag funderade på om det skulle vara bra för eleverna om även lärarna deltog i diskussionen genom att ställa frågor till pedagogen. Saker som de har pratat om i tidigare undervisning med sina elever skulle ha kunnat lyftas fram genom det. Under andra hälften av lektionen var lärarna mer aktiva det fanns mer utrymme för dem att hjälpa till när det gällde den praktiska uppgiften. Lärarnas tillbakadragna roll vilken betydelse kan den ha på eleverna? Vilken känsla skapar den? Större respekt för museipedagogen?

4.4 Resultatet från intervju med lärare

Här, så som i intervjun med museipedagogen, tar jag endast med de aspekter ur samtalet som har relevans för uppsatsens ämne. Den intervjuade är en lärare som tagit med sin klass till Ask och Embla klubben på Malmö Museer. Intervju personen har arbetat som lärare i tjugo år, under de senaste fem åren har han utvecklat ett samarbete med Malmö Museer och den för den här uppsatsen aktuella museipedagogen. Läraren är själv intresserad av historia och teater och han förmodar att hans elever har blivit påverkade av det indirekt genom hans egna engagemang.

4.4:1 Kultur i Skolan

Läraren uppger att han inte har några direkta riktlinjer om hur han ska gå till väga för att hans elever ska få ta del av kultur. Tidigare bestämdes det om olika kulturevenemang och dylikt för eleverna från skolläringens håll. I dag ligger beslutet om sådana aktiviteter hos de enskilda arbetslagen.

Det vanligaste kulturformen vi kan ge våra elever är att de får gå och se en teaterpjäs eller en film per termin eller läsår. Det har varit skiftande genom åren. Vi har även haft skolkonserter och liknande.

Oftast är det så att eleverna får ta del av kulturevenemang utanför skolan. Vi brukar ha en kulturdag på skolan, i år har vi inte haft det men innan har vi haft det tre år i rad. Då har lärare aktiverat sig på olika sätt. En musiklärare som spelar i band har haft uppträdande. Vi har haft högläsning av sagor med mera.

Det är så att vi har olika grupper bland lärarna, några engagerar sig i miljö och hälsofrågor, en antimobbningsgrupp och en kulturgrupp osv. Det är ungefär fem sex lärare i varje grupp och det är kulturgruppen som ordnar sådana här kultur dagar. Det är oftast punktinsatser och tillfälliga projekt.

Ibland händer det att det kommer en ensemble utifrån och vill göra något på skolan för en viss summa som kan vara rimlig, men det är inte så vanligt. Men vi har haft konserter i gymnastiksalen.

4.4:2 Kontakten med Malmö Museer

En av lärarna på skolan är kulturombud och får gå gratis på teater, konserter och andra kulturevenemang. Kulturombudets uppgift är sedan att informera de andra lärarna om kommunens kulturella utbud som kan vara intressant och lämpligt för eleverna på skolan att ta del av. Kulturombudet sätter upp information på anslagstavlor och dylikt men informerar även lärarna muntligt på olika konferenser. Men det är inte genom kulturombudet som min informant har fått information om Malmö Museers Ask & Embla klubb.

Jag träffade [den för uppsatsen aktuella museipedagogen] och [en kollega till honom] på en stor mäs sa i Malmö där de visade upp museet. Min sambo har arbetat tillsammans med [museipedagogens kollega]. Då hade de Ask & Embla klubben privat, inte för skolklasser så mina barn gick där. Vi tipsade andra föräldrar om Ask & Embla klubben och mina barns klasslärare, de hade inte hört talas om det här innan. Det blev jätte uppskattat. Så det spreds och blev större.

Jag har varit med mina klasser på Ask & Embla klubben i fem år nu. Jag har bara positiva erfarenheter av detta. Det har blivit så att jag började och så har det spridit sig till andra lärare på skolan som också har börjat gå för de blev intresserade när jag berättade om det. [Museipedagogen] kom och hade en temadag i arkeologi när det skulle byggas en ny skola då blev flera lärare intresserade och knöt kontakter med Malmö Museer.

Läraren känner att han har en god kontakt med museipedagogen. Han uppger även att han inte har någon kontakt med andra pedagoger på andra kulturinstitutioner. Det samarbetet lärarens skola har med Malmö Museer bygger på personliga kontakter, något som läraren och museipedagogen själva har byggt upp. Läraren känner inte till något annat liknande samarbete bland sina kollegor. Det är svårt att börja från början med att skapa kontakter. Intresse finns säkert för större kontakt med kulturinstitutioner men det är ont om tid menar läraren.

Innan jag började ta med mina klasser till Ask och Embla klubben var jag bara på enskilda besök på museet.

4.4:3 Ekonomiska hinder för kulturerfvelser

Skolan har knapp ekonomi men arbetslagen kan själva avsätta en viss summa som ska gå till någon form av kulturella erfvelser. Lärarens arbetslag har avsatt 40 kronor per elev och termin för dessa ändamål. När det gäller Ask & Embla Klubben så räcker inte den summan.

Hittills har vi löst det med att eleverna betalat själva. Men nu har det ju blivit så mycket snack om sådant i medierna, att eleverna själva måste betala för olika utflykter, att det kan bli en klassfråga. Det kanske inte är alla som har råd att betala det som krävs. Så det är inte längre en alternativ lösning. Skolledningen är positiv till att vi går på Ask & Embla klubbarna, men det ekonomiska är ett problem. Jag har inte anmält min klass till nästa år, för jag vet inte hur det blir. Så det är inte säkert att vi kommer att kunna fortsätta även om det löser sig med pengarna, det är ju så lång väntelista för att komma med i gen.

Om den skola läraren arbetar på inte avsätter mer resurser till kultur i skolan aktiviteter så måste läraren ta bort vissa moment i sin historia undervisning i framtiden. De moment som har gjort undervisningen om vikingatiden mer levande, besöken på museet, kommer inte längre finnas med. Detta är de kommande elevernas förlust.

4.4:4 Förberedelser och uppföljning

Läraren använder Klubb tillfällen som uppföljning på hans undervisning om vikingatiden. Det blir en slags praktisk repetition. Läraren har även under våren läst böcker om vikingatiden varje vecka för sina elever under högläsningen.

Jag upplever att klassen uppskattar det här. Det är skoj med det praktiska, den klass jag har nu behöver de här avbrotten från den vanliga skolgången, de är lite stökiga. Jag vill att historien ska bli mer levande, att de ska få gör egna upptäckter och få en praktisk upplevelse.

Vi kommer inte att följa upp de här klubbträffarna på något särskilt sätt. Det avslutas i samband med den sista träffen då klassen får vara med vid en utgrävning. Tidigare blev jag betrod med informationsmaterial av min sambos f.d. arbetskollega, jag blev nog lite särbehandlad där. Annars har jag inte tagit del av något instuderingsmaterial när de gäller de här träffarna.

Besöken på museet utgör ett komplement till lärarens ordinarie undervisning. Klubb tillfällen är förlagda efter att klassen har läst om vikingatiden i skolan och är inte integrerade i själva klassrumsundervisningen. Läraren upplever att det informationsmaterial som finns inte är till för att ta med sig från museet för att eventuellt arbeta med senare, Informationen om att museet kan erbjuda detta har inte nått fram till honom. Det skulle kunna ändras genom ett närmre samarbete mellan läraren och museipedagogen.

4.5 Analys av insamlade data

I presentationen av intervju resultaten har jag kategoriserat intervju personernas svar under olika rubriker. Dessa rubriker har jag kommit fram till genom att använda mig av kodning. De nyckelord jag använt mig av i kodningen har varit kultur i skolan,

förberedelser, kontakt och samarbete. De två sistnämnda nyckelorden har varit mest intressant för mig då de direkt anknyter till det som uppsatsen i första hand handlar om. Redovisningen av intervjuerna är på så vis en del av analysen men följande avsnitt kommer jag att ta upp och diskutera det som jag funnit vara det viktigaste för uppsatsens övriga diskussion och min eventuella teorigenerering. Här kommer jag även att presentera analysen av observationen och tillämpandet av den ovan presenterade modellen. De olika momenten läggs fram i den ordning de genomfördes.

4.5:1 Analys av intervju med museipedagogen

Museipedagog yrket var inte informantens första mål när han började på sin arkitektutbildning. Pedagogyrket sökte upp honom på ett sätt som, jag uppfattar för honom, var ganska oväntat. Det var hans, som han själv uttryckte det, brist på tålmod som gjorde att han fann sig mer lämpad att arbeta med arkeologi på ett annat sätt än att bedriv fältarbeten. Genom museipedagogiken kan han hålla sig ajour med vad som händer i den arkeologiska världen samtidigt som han kan dela med sig av sin kunskap om historia och förhoppningsvis väcka intresse för ämnet hos några av de unga besökarna på museet. Han uppger att han känner stor trygghet i sitt arbete med de visningar som berör de områden där han har erfarenheter av från arkeologiska fältarbeten. Samma grundtrygghet finns inte när det gäller de andra utställningarna som han arbetar med på Malmö Museer, där måste han arbeta upp en trygghet genom sin profession som pedagog, vilken grundar sig i utbildning han fått via sin nuvarande arbetsgivare. Det positiva med de olika ämnesområden som hans arbetsuppgifter utgör är en flexibilitet vilket passar hans personlighet. När en person är engagerad i, och passionerat intresserad av sitt undervisningsämne blir undervisningen automatiskt mer intressant för dem som deltar i undervisningen än om personen slentrian- och tvångsmässigt rabblar fakta.

Som pedagog på ett museum möts informanten av utmaningar som pedagoger verksamma i skolan inte behöver tänka på så ofta. Dagligen möter han olika skolgrupper med olika förutsättningar och mål med besöken. Flexibilitet och spontanitet måste ingå i pedagogens arbetssätt. Grupperna som kommer är alltid olika, även om det rör sig om samma årskurser så kan gruppernas sammansättning och förkunskaper med mera ha stor inverkan på hur en visning eller ett ämne bör planeras och presenteras.

Museipedagogen utför en tjänst vilken skolklasserna som kommer till museet betalar för att få, då måste visningen hålla en viss kvalitet och innehålla det som klassen eller framförallt läraren förväntat sig. Är det inte det, om pedagogen gör ett dåligt jobb så väljer klassläraren att ta sin klass till något annat museum eller dylikt nästa gång. De elever som ingår i klassen får en dålig erfarenhet av museet och så är det en negativ neråtgående spiral i rörelse. Detta är något som pedagogen verkar vara mycket väl medveten om. Konkurrensen om besökarna känns av trots att det är kö till vissa av de mest populära programmen på Museets agenda.

Det enda man i princip kan göra för att klara konkurrensen med andra kulturinstitutioner, förutom vanlig marknadsföring, är att ha god kontakt med de lärare och klasser som redan har kommit till museet och få dem att återkomma och få dem att sprida sina positiva erfarenheter av museet till andra. Detta görs genom olika former av lärarhandledningar och att knyta olika skolor till olika projekt och så vidare. Att erbjuda och föreslå studiematerial för att förbereda eller efter bearbeta besöket på museet är ett

sätt att bevara kontakter. Visserligen uppger pedagogen att det är en av de områden som bör förbättras. Det finns endast fördelar med att en klass är förberedd på det ämne en visning på museet handlar om. Det blir mer givande för dem och lättare att ta till sig och förstå det som de upplever på museet.

Verksamheten fungerar bra, med tanke på klubbarnas popularitet och den stadiga publikökningen för museet. Men trots att det är kö till vissa platser så önskar naturligtvis pedagogen att alla skolor skulle välja att komma till museet så att verksamheten skulle kunna utökas ännu mer. Det finns en slags motsättning här mellan å ena sidan vilja ta in mer besökare å andra sidan kunna erbjuda dem något. Tid och pengar är det ständigt återkommande dilemman. Faktumet att många skolor inte väljer att utnyttja de olika utbudet Museet erbjuder är utan tvekan beroende på ekonomin. Pedagogen uppger dessutom att om det skulle vara gratis att komma på museets visningar så skulle det inte fungera schema tekniskt. Det måste finnas något motstånd för att de inte skulle drunkna i bokningar. Men konkurrenter på fältet och de ekonomiska orsakerna är inte de enda som påverkar vilka som kommer till museet. Intresset måste finnas hos lärarna för att de överhuvudtaget ska tänka sig komma dit med sina klasser. När det är ont om folk på gratis special visningar för lärare så finns det inte så mycket mer att göra än att fortsätta i samma anda och försöka väcka intresset. Att verkligen nå ut till den enskilde läraren verkar vara svårt. Informanten är uppgiven här och anser i princip att de från museets håll gör vad de kan.

Museipedagogen har ingen inblick i skolvardagen förut om den information han får genom de lärare som kommer till museet. Det finns heller inget som tyder på att han anser sig ha behov av någon ytterligare kunskap om skolans verksamhet. Det är upp till skolan att avgöra om något av det som Malmö Museer erbjuder kan var intressant för deras elever.

4.5:2 Analys av observation

Här kommer jag gå igenom observationstillfället bit för bit genom att tillämpa Anna Lena Lindbergs analysmodell för pedagogiska processer. I vissa delar av analysen kommer jag att ta hjälp av informationen som kommit fram under intervjun med museipedagogen. Det rör sig framför allt om målet med den pedagogiska visningen vilket jag inte skulle kunna komma fram till endast genom att observera.

De fysiska RAMARNA utgjordes i det här fallet av forntidssalarna i slottet Malmö hus och det rum i Kommendant huset där den praktiska övningen tog plats. De mer osynliga ramarna var faktumet att det rörde sig om en Ask och Embla klubbs första träff, med allt vad det innebär för eleverna, pedagogen och klasslärarna. Ytterligare några osynliga ramar fann jag i de olika lokalerna. Inne i själva museilokalen var stämningen och sättet att uppföra sig och röra sig något annorlunda än i Kommendant huset. Även om barnen pratade högt och i vissa fall sprang genom salarna så var det ändå på ett mer fascinerat vördnadsfullt sätt än i den andra lokalen. I Kommendant huset fick de ju verkligen röra vid alla de spännande föremål de såg, att vara i ett mer vanligt hus ger dessutom en annan känsla än att vara i ett slott. Gruppens storlek utgör också en ramfaktor. Denna dag var det 28 elever närvarande. En stor grupp där det kan vara svårt att få kontakt med alla elever. Flera av eleverna tappade stundtals intresset för det som sades och deras blickar vandrade i väg åt annat håll några visade med varandra men det blev aldrig stökigt i gruppen.

MÅLET med det här pedagogiska tillfället har tre olika perspektiv efter som det är tre olika parter inblandade museipedagogen, läraren och eleverna. Jag kommer att fokusera på museipedagogens mål här då det är han som planerar och genomför klubb tillfället och det är han som är ytterst ansvarig för det pedagogiska upplägget vid just det här tillfället.

För museipedagogen är målet att levande göra historia för barnen. Klassen har kommit för en visning om vikingatiden och det pedagogen vill göra är att ge barnen en möjlighet att uppleva vikingatiden på ett sätt som de inte får göra genom en vanlig historiektion i skolan. Dessutom vill han skapa en positiv känsla för museet, väcka intresse och nyfikenhet.

Elevernas tidigare kunskaper om vikingatiden utgör en del av STOFFET, pedagogen tar vara på elevernas kunskap och förtydligar och visualiserar det de sedan tidigare läst om. Detta gör han genom de arkeologiska artefakter som museet har att erbjuda, vilket också utgör stoffet i den pedagogiska processen. Museiföremålen är bland annat stenyxor och knivspetsar och andra arkeologiska fynd. Utställningen är uppbyggd så att man i kronologisk ordning kan följa historiens gång. Text och bilder är målade på väggarna det som är mest intressant för den här visningen är målningen av runskrift ovanför glasmontern med en grav i. Utöver de permanenta utställningsföremålen använder sig museipedagogen en med havd döds-kalle som inte är placerad i någon glasmonter för att förtydliga och förklara det han talar om.

För att introducera nya kunskaper hos barnen, PROGRESSIONEN, och för att få dem att koppla samman det de ser med sina tidigare kunskaper om vikingatiden använder sig pedagogen av den *exemplariska inläringen*.⁵³ Det innebär att han rör sig från det partikulära fallet, till exempel en specifik runskrift eller en specifik grav, för att sedan gå vidare mot det universella, den samlade princip som exemplifieras, hur man begravde människor på vikingatiden, eller hur användningen av runskrift generellt gick till. Pedagoger bygger också upp en stämning som väcker barnens nyfikenhet och intresse genom bland annat att ta upp frågan om vem som äger museet egentligen. När barnen får veta att det är de som gör det visserligen tillsammans med alla andra i samhället, så blir det hela mycket mer intressant.

Det ARBETSSÄTT som museipedagogen använder sig av är framför allt dialogen och frågeställandet. Genom att ständigt ställa frågor håller han barnen alerta och deltagande. Det är inte bara kunskapsfrågor som pedagoger ställer utan frågor som kräver att barnen tittar och letar efter svar i det de ser, till exempel hur man skulle kunna avgöra om skelettet kommer från en man eller en kvinna. Det är inte bara pedagoger som ställer frågor barnen gör det i viss mån också och pedagoger nappar på frågorna och fortsätter diskussionen där ifrån.

För att få deltagarna att lyssna uppmärksamt använder sig pedagoger mycket av rösten och dramatiserar till exempel genom försöket att prata fornnordiska och ta upp vanliga misstolkningar av historiska fakta. Han gör även snabba hopp mellan olika ämnen för att hålla intresset uppe hos barnen.

Pedagoger har valt att dela upp tillfället i två delar en teoretisk och en praktisk. I den andra halvan av lektionen fortsätter dialogen men deltagarna aktiveras på ett annat sätt,

⁵³ Lindberg. A L a. a sid: 280

de får röra, känna och inspektera arkeologiska artefakter lite närmre, dessutom får de en uppgift att tillverka en leksak som var vanlig under vikingatiden. De får använda sina inlärdade färdigheter genom att pröva att skriva sina namn med runskrift.

Genom att visa på specifika föremål från vikingatiden och på så vis levande göra och visualisera vikingatiden för barnen engagerade pedagogen deltagarna till dialog, i viss mån självverksamhet och till lyssnande. Detta är pedagogens METOD. Progressionen och arbetssättet utgör tillsammans metoden.

En form av UTVÄRDERING av det här sättet att arbeta görs kontinuerligt under själva undervisningen. Det är lätt att se när eleverna engagerar sig och när deras intresse svalnar. På så vis får pedagogen direkt uppfattningen om ett visst angreppssätt har fungerat eller inte. I intervjun talade museipedagogen om att det var en av anledningarna till att han tyckte om att arbeta med visningar för just direktkontakten och den uppenbara responsen han får av deltagarna. De kontinuerliga frågorna kan ses som utvärdering av vad deltagarna lärt sig sedan tidigare men det är en mycket fri utvärderingsform. Vetskapen om att inte få ett prov eller liknande på det som tas upp under ett lektions tillfälle kan öppna för en positiv icke-ångestskapande inläring.⁵⁴ Det här tillfället var det första av fem träffar och det är möjligt att om jag varit med under alla fem träffar skulle ha funnit andra resultat. Klubbträffen utgör en mindre del i en större pedagogisk process.

4.5:3 Analys av intervju med klassläraren

På den intervjuade lärarens skola förekommer kultur i skolan väldigt sällan. Jag kan visserligen inte säga någonting om hur andra lärare på skolan använder kultur i sin undervisning, men de aktiviteter som riktar sig till alla elever på skolan är inte så många. Det är upp till varje enskilt arbetslag och skolans kulturgrupp att se till att eleverna får möjlighet att uppleva kultur i olika former.

Ständigt återkommande är problemet med att det är ont om tid och ont om pengar. Även om det finns ett kulturombud som informerar om olika aktiviteter vilka anses vara lämpliga för eleverna på skolan att ta del av så ökar inte de praktiska möjligheterna att ta del av detta. En lärare väl medveten om situationen gallrar antagligen genast bort alternativ som kostar något, när den budgeterade summan endast räcker till ett tillfälle för klassen att göra något så gäller det att välja med omsorg. Sedan är det gratis evenemangen kvar och de måste vara något som intresserar läraren, är användbart i undervisningen och som inträffar vid en lämplig tidpunkt.

Flera av de aktiviteter som förekommer är förlagda utanför skolan, som teater- eller biobesök. De pengar som är avsatta för kulturaktiviteter räcker endast till ett sådant tillfälle. Det blir ett speciellt tillfälle, ett avbrott från den vardagliga aktiviteten i skolan. På samma sätt är den årligt återkommande kulturdagen som läraren berättar om ett enskilt, speciellt tillfälle, ett avbrott i vardagen. Här tas de resurser som finns i lärarlaget till vara. Lärare som har olika kulturella intressen och talanger använder och lyfter fram detta under den dagen.

⁵⁴ Lindberg. A L a. a sid: 281

Klasslärarens mål med att ta med sin klass till Malmö Museer är, som han vittnar om i intervjun, att komma utanför klassrummet och ge eleverna en rolig upplevelse. Det är också ett led i undervisningen om vikingatiden. Läraren vill att barnen ska få en bättre förståelse av det som de läst tidigare samtidigt som visningen blir en repetition och att kunskaperna fastnar lite bättre. Läraren har själv kulturella intressen och man kan tänka sig att han själv upplevt hur kultur kan bidra till en bättre förståelse för något och denna möjlighet vill han förmedla till sina elever. Han upplever också att det är uppskattat hos eleverna och att det fungerar som komplement till klassrumsundervisningen därför har han motiverats att återkomma med sina klasser i flera år.

Läraren kommer inte att följa upp klubbbesöken, han ser verksamheten som en avslutning på sin egen undervisning. Tidigare under terminen har han själv undervisat klassen om vikingatiden och genom besöken på museet ger han eleverna möjlighet att repetera sina kunskaper men även att uppleva det de redan känner till på ett annat sätt. Läraren har inte fått någon information om extra studiematerial och har heller inte frågat om det. Tidigare år har han fått ta del av material och kände sig privilegierad och uppfattade det som att han blev särbehandlad för att han var bekant med en anställd på museet.

Ramen för lärarens undervisning om vikingatiden är vid. Han har förlagt sin undervisning på två olika platser, detta ökar möjligheterna för eleverna att ta till sig kunskap och de genomgår en lång pedagogisk process där vikingatiden blir presenterad för dem på olika sätt. Lärarens arbetssätt och progressionssätt, hans sätt att introducera ett nytt ämne, i det här fallet vikingatiden, är att kombinera, lyssnande genom högläsning av böcker om livet under vikingatiden och andra klassrums aktiviteter med en form av självverksamhet för eleverna genom besöken på museet.

Det intressantaste här anser jag vara sättet läraren har fått kontakt med Malmö Museer, genom den personliga relationen. Intresset för ämnet historia har han så pass att han ser till att sina barn är med på några av museets visningar. Programmet är bra och han får positiva erfarenheter därifrån, dessutom får han en personlig relation med en eller ett par anställda vid museet. Detta medför att han beslutar sig för att ta med sin klass dit. Det var starten på ett fem år långt samarbete. Genom lärarens kontakt med museet sprids vetskapen och de positiva erfarenheterna vidare till andra lärare på skolan och fler börjar besöka museet. Läraren känner att han har byggt upp en relation mellan skolan och museet.

5. Diskussion

I det här avslutande kapitlet kommer jag att ta upp och besvara de frågeställningar jag ställt i början av uppsatsen. Jag kommer även att diskutera frågor som kommit upp under arbetets gång och empirin i förhållande till den teori jag presenterat.

Jag vill börja med att nämna det som kommit fram under intervjuerna när det gäller samarbetet mellan skolan och kulturinstitutionen Malmö Museer. Läraren ger en mycket personlig redogörelse för hans kontakt med museipedagogen. Museipedagogens beskrivning av samarbetet är mer generell och övergripande. Detta kan förklaras genom att museipedagogen har kontakt med många lärare på olika skolor, i större eller mindre utsträckning, medan läraren endast har en kontakt med en museipedagog på en kulturinstitution.

Det samarbete som beskrivs av läraren tyder på en viss exklusivitet. Han upplever att han och museipedagogen tillsammans har byggt upp ett gott samarbete under de år läraren själv varit aktiv besökare på museet. Läraren har dessutom varit med och påverkat just utvecklingen av Ask och Embla klubben genom att sprida intresset för verksamheten. Det ligger fem år av förberedelser för att ha kommit så här långt i samarbetet. Läraren har en inblick i och kunskap om hur museibesöket kommer att se ut och vad det kommer att innebära kunskapsmässigt för eleverna och kan planera sin egen undervisning där efter. Museipedagogen vet i sin tur vad som fungerar eller inte fungerar i ett visst sammanhang. Läraren vill ge eleverna en mer levande bild av historia än vad han känner att han kan ge genom undervisningen i klassrummet och det är ett liknande mål som museipedagogen har. Den personliga relationen och det långa samarbetet spelar stor roll. Museipedagogen vet vad som förväntas av honom och läraren vet vad han kan förvänta sig och på så sätt kan båda planera och lägga upp sina respektive undervisnings tillfällen utifrån detta.

När det gäller museet i stort försöker de att tillmötesgå skolorna till en viss grad. Museet har sin verksamhet och ställer den i förfogande genom olika visningar och program för allmänhet och skola. De underlättar på många olika sätt tillgängliggörandet av innehållet i utställningarna. Men det är upp till den enskilde läraren att utnyttja och planera användningen av det museet erbjuder i sin undervisning. Museets verksamhet står för sig själv och ska inte verka som ett stöd för skolan utan kan i mina ögon verka som ett komplement till skolan. Vi kan här återknyta till samtalen i artikeln med Lars Lindström som kritiserade synen på att estetiska inslag i undervisningen används och legitimeras genom att de förväntas höja prestationsförmågan hos elever i ett annat ämne.⁵⁵ På museet används estetik för att föra fram och tydliggöra budskap om vikingatiden. Men det är de historiska, kulturella artefakterna i sig som har värde. Berättandet av en historia har ett egenvärde.

Det är skillnad mellan min undersökning och de exemplen om kultur och lärande som jag tagit upp i teoridelen. Flera av de exemplen legitimeras just genom att vara "hjälp-gummor" åt andra ämnen. Drama används för att förhöja språk- och

⁵⁵ Mathiasson a.a sid: 35

textförståelsen, Skola och Samtidskonsten är till för att stödja ämnena svenska och SO. Dramats och samtidskonstens egen värde och det detta i sig kan erbjuda den enskilde individen i form av kontemplation, reflektion och inspiration utan att inverka på något annat ämne än just drama eller konst sätts i andra hand.

Läraren använde besöket på museet som ett stöd i sin historieundervisning. Historia undervisningen i klassrummet stöds av historia undervisningen på museet. Han hade genom museets forntidssalar en möjlighet att presentera vikingatiden för sina elever på flera olika sätt. Här kan ett lärande ske på flera olika plan. För någon som inte har haft ro eller av någon annan möjlighet inte tagit till vara på den kunskap som han eller hon fått del av under klassrumslektionerna får ytterligare en möjlighet att göra det på museet där historien visualiseras på ett annat sätt än i skolböcker. Den elev som visst lärt sig mycket om vikingatiden i klassrummet får en god repetition och förhoppningsvis en djupare förståelse av ämnet genom besöket på museet. Läraren uppger också att han har haft högläsning för eleverna ur böcker om vikingatiden, det öppnar för ytterligare en möjlig väg av inläring för eleverna. Olika personer har olika lätt för att lära sig olika saker, om ett ämne presenteras på flera olika sätt har fler personer möjlighet att få ut ett givande lärande av det. Detta kan även förklaras med hjälp av Gardners sju intelligenser vilka öppnar för insikten att människor ser och upplever saker och lär sig saker på olika sätt.⁵⁶

Att se något ur nya eller flera perspektiv är en viktig tanke i Marner och Örtegrens resonemang om horisontell mediering, där de förespråkar en mer öppen själslig undervisning som lämnar plats åt estetiska ämnen.⁵⁷ Det är i en sådan här diskussion lätt att höja kultur och estetiska ämnen och dess möjligheter till flera olika ingångar till och uttryck för ett ämne. Det är dock viktigt att inte glömma bort att de traditionellt mätbara ämnena fortfarande är mycket viktiga och att det arbetssätt som förekommer i skolorna trots allt har fungerat, om det har fungerat bra eller dåligt kan självklart diskuteras, men, elever har i skolan uppenbarligen lärt sig läsa, räkna och skriva under många år. Anledningen till att föra en diskussion om förnyat tanke sätt eller arbetssätt i skolan är för att kunna finna en jämvikt mellan ämnena där inte vissa ämnen rangordnas högre än andra, alla delar av livet och lärandet bör vara lika viktigt. Det är det ensidiga tänkandet på mätbara resultat i skolan som måste ta lite mindre plats för att ge utrymme åt nya inlärnings- och uttryckssätt.

Ask och Embla klubben har fem träffar och varje träff handlar om vikingatiden men med olika teman. Den sista träffen utgörs av ett besök vid en arkeologisk utgrävning. Det långa omsorgsfulla arbetet med ett och samma ämne kan jämföras med pedagogiken i Reggio Emilia där det är vanligt att man arbetar länge med ett tema för att få kunskap om så mycket som möjligt omkring ämnet.

Den lärare som jag intervjuat i samband med uppsatsen skulle utnyttja möjligheten att använda kulturella inslag i undervisningen mer om det fanns möjlighet men ekonomin och bristen på pedagoger är ett stort problem. Det finns säkerligen fler lärare än han som är av samma åsikt. Skolorna har inte råd, eller för den delen tid, att göra utflykter för att förlägga undervisningen utanför skolan på till exempel en teater eller ett museum. De

⁵⁶ Gardner. H (1994) *De sju intelligenserna* Falun: Brain Books sid: x

⁵⁷ Marner & Örtegren a.a sid: 23

fyrtyio kronor per elev och termin, som det aktuella arbetslaget avsatt för kultur, täcker inte mycket av de kostnader som krävs för vissa kulturupplevelser. Endast medlemskapet i Ask & Embla klubben som jag tagit upp tidigare kostar 100 kronor per elev. Klubben har visserligen fem träffar och ger i mitt tycke mycket för pengarna, men är budgeteten för skolan mindre än hälften av detta blir det problematiskt. Många olika faktorer spelar in här och det är inte ett enkelt problem att lösa.

Det finns säkert lärare som inte är medvetna om eller känner till hur de skulle kunna använda en utställning eller något annat kulturutbud i sin undervisning. Man skulle från museernas håll ge tydliga förslag på hur ett visst evenemang skulle kunna användas för att presentera historia, ge en kännedom om mänskliga rättigheter, ökad förståelse om andra kulturer och geografiska platser. Kulturevenemangen och de inneboende potentialerna till lärande som finns där, med tanke på definitionen av kultur som bland annat, ifrågasättande, underhållande och diskuterande, skulle ha en given plats i undervisningssammanhang. Kultur kan vara förlösande på flera emotionella plan och indirekt stötta andra ämnen utan att kulturens egenvärde negligeras eller ses som sekundärt viktigt.

Rapporten om barnbibliotekarien i Nyköpings situation visar på behovet av fler kulturpedagoger.⁵⁸ Jag skulle inte bli förvånad om Aktionsgruppen för barnkulturs framtida undersökningar visar på liknande situationer inom andra kulturella områden. Min egen undersökning visar också på att efterfrågan på museets verksamhet är stort. En lösning kanske skulle kunna vara att flera lärare verkligen kom till de lärarvisningar som museet erbjuder så att lärarna själva skulle kunna hålla en undervisning på museet.

Bjergegårds modell om att i stället för att använda obehöriga lärare för att fylla de tjänster där det fattas behöriga lärare, använda pedagogiskt utbildade och verksamma människor från andra ställen skulle kunna vara en möjlig lösning. Här behöver det inte bli några extra kostnader överhuvudtaget. Den utifrån komna läraren med kunskap inom till exempel arkeologi, konst eller film skulle utnyttja sina resurser och kompetenser för att levande göra kultur i skolan.

Jag kan inte se att Bjergegårds modell kan hålla fullt ut. En sådan lösning är mycket långsiktig och skulle innebära stora förändringar i skolans verksamhet vilket antagligen skulle bli mycket problematiska. Tanken att inte behöva ta in obehöriga pedagoger i skolan är god, men en pedagogiskutbildning är inte det samma som medvetenhet och kännedom om verksamheten i skolorna. När det gäller möjligheten till ökad kulturkonsumtion och utövande i skolorna anser jag att det vore bättre att se över hur situationen på lärarhögskolorna ser ut. Uppmuntran och ökade möjligheter till okonventionella kombinationer i utbildningen kan vara en väg till att öka kulturkonsumtionen bland skolbarnen.

Resultatet i min undersökning visar satt samarbetet mellan läraren och museipedagogen har varit viktigt, dels för lärarens undervisning och dels för att läraren har valt att återkomma med sina klasser till museet under flera år. Det har handlat om ett spontant samarbete. Läraren och museipedagogen har inte satt sig ner tillsammans och planerat en undervisningsform eller pedagogiska process utan detta är något som har växt fram genom vissa gemensamma mål för respektive verksamhet, det vill säga att

⁵⁸ http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_9783289.asp

Hämtat 2005-06-08

levande göra historia för skolelever. Om det hade funnits utrymmer för en gemensam planering av museibesöket och klassrumsundervisningen skulle det antagligen resultera i ett ännu mer spännande och en mer givande undervisning för eleverna. Nu kommer samarbetet som ändå funnits antagligen att ta slut eller möjligtvis läggas på is ett tag beroende på skolans ekonomiska resurser samt de långa köerna till museets aktiviteter.

Förhoppningsvis öppnar Aktionsgruppen för barnkulturs arbete upp för ett större intresse och medvetande om barnkulturen i Sverige. Genom detta borde en diskussion om barnkulturens ställning ta form. Möjligheterna till ökad forskning om barnkultur i och utanför skolan blir också större. Något jag personligen skulle tycka vore intressant att få ta del av är en eventuell forskning om utvecklingen på lärarhögskolan och de studenter som planerar att använda estetiska ingångar i sin framtida undervisning. Jag tror att det där finns den största potentialen till att öka utbudet och kvalitén på kultur i skolan.

Det viktigaste i resonemanget om kultur i skolans vara eller inte och användandet av estetiska läroprocesser är att ge möjlighet till flera uttrycksformer. För att det ska bli möjligt måste det rådande synsättet på vad viktig kunskap är och hur man bör förmedla den ändras.

5.2 Sammanfattning

Uppsatsen undersöker samarbetet mellan Malmö Museer och en skolklass som besökt museets verksamhet Ask och Embla Klubben. Bakgrunden till arbetet är mitt intresse i barnkultur. Inledningsvis presenteras en statlig satsning, en kartläggning av kulturutbudet för barn, för att fördjupa kunskapen i området av Aktionsgruppen för barnkultur. Problemet som finns för ett utökat samarbete mellan kulturinstitutioner och skolan ligger i de respektive institutionernas kännedom om varandras verksamheter.

I teoridelen följer en kortare beskrivning av vad kultur och estetik kan innebära dels som begrepp men även som företeelser i skolundervisningen. Många av de estetiska ämnena får agera ”hjälpgummor” åt de riktiga ämnena, de traditionellt mätbara. Detta får kritik av bland annat Lars Lindström professor i Pedagogik på Lärarhögskolan i Stockholm. Han anser att de estetiska ämnena har ett värde isig som inte ska behöva legitimeras genom att vara stöd för andra ämnen.

Stiftelsen Framtidens kultur har lagt fram en intressant modell genom vilken kulturpedagoger från andra institutioner än skolan skulle kunna arbeta i skolan där det inte finns tillräckligt med behöriga lärare och på så sätt vara en användbar resurs för kultur i skolan. Detta skulle också minska behovet av att ta in obehöriga lärare i skolan.

Det viktigaste resonemanget igenom uppsatsen är dock att öppna upp för möjligheten att se något ur olika perspektiv samt att ge skolelever möjlighet att uttrycka sig på flera olika okonventionella sätt.

För att få ett bra underlag till min undersökning har jag använt mig av kvalitativa datainsamlingsmetoder. Två semistrukturerade intervjuer har gjorts dels med en klasslärare och dels med en museipedagog. Jag genomförde även en deltagande observation under ett tillfälle då Ask och Embla klubben hade en träff. Genom att analysera observationen med en modell utarbetad av Anna Lena Lindberg har jag fått en god inblick i den pedagogiska processen vid tillfället. Analyserna av intervjuerna

genomföres med hjälp av kvalitativ analys med kodning av det insamlade materialet. Nyckel ord vid kodningen av materialet har varit kultur i skolan, förberedelser, kontakt och samarbete, men även begreppen metod, arbetssätt, och progression vilka är hämtade ur Anna Lena Lindbergs modell.

Resultatet av undersökningen visade att klassläraren och museipedagogen hade ett gott samarbete. Dagens samarbete är ett resultat av fem år av förberedelse. Det är under så lång tid som läraren regelbundet kommit till museet med sina klasser och har haft kontakt med museipedagogen, och de har haft möjlighet att justera dels undervisningen i skolan och tillfällena på museet för att de skulle ge bästa möjliga upplevelse och inlärningsmöjligheter för eleverna.

Referenser

- Aktionsgrupp för barnkultur Dir. 2004:117
- Alvesson, Mats & Deetz Stanely (2000) *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund Studentlitteratur
- Aulin-Gråhamn. L (red) (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur
- Aulin-Gråhamn. L (2004) "Estetiska traditioner i skolan" Sid.13-32 I Aulin-Gråhamn (red) (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur
- Auhlin-Gråhamn (2004) "Nya deltagare, nya möjligheter" Sid; 35-63 I Aulin-Gråhamn. L (red) (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur
- Berg. J (1999) *Upptäckarglädje! Om museipedagogik*. Trelleborg: Statens kulturråd
- Bjergegård C. (2002) *Kan man ersätta en lärare som inte finns?* Stockholm: Stiftelsen Framtidens kultur
- Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Carlgren. M (2004) "SOS - Skolan och Samtidskonsten" Sid. 63-64 I Ravin. K (2004) *Behövs konstpedagogiken? En utvärdering av konstpedagogiskt seminarium*. Stockholm: Statens kulturråd.
- En strategi för kultur i skolan* (1998) Stockholm Regeringskansliet/Kulturdepartementet Ds 1998:58
- Gardner. H (1994) *De sju intelligenserna* Falun: Brain Books
- Hansson. H & Sommansson. A (1998) *Kulturens asplöv*. Göteborg: Arbetsgruppen kultur i skolan
- Lindberg A.L (1991) *Konstpedagogikens dilemma Historiska rötter och moderna strategier*: Lund: Studentlitteratur
- Malmö Stad/Malmö Museers informationsfolder
- Marnar.A & Örtegren. H (2003) *En kulturskola för alla- estetiska ämnen och läroprocesser i ett mediespecifikt och medieneutralt perspektiv*. Kalmar: Myndigheten för skolutveckling
- Mathiasson.L (2004) "Konsten att lära oss förstå livet" Sid. 34-37 I *Pedagogiska magasinet* Nr 2
- Ravin. K (2004) *Behövs konstpedagogiken? En utvärdering av konstpedagogiskt seminarium*. Stockholm: Statens kulturråd
- Roos Mikael (2000) *Konsten att ha perspektiv*, Malmö: Henri annonsbyrå
- Sidorkin, M. Alexander (2004) Educational Theory Vol: 54 no: 3, Sid: 251- 262 *In the event of learning: Alienation and participative thinking in education*
- Thavenius (2004) "Den modesta estetiken" Sid. 65-94 I Aulin-Gråhamn. L (red) (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur

Wallin, K. (1981) *Ett barn har hundra språk*. Stockholm: Sveriges Utbildningsradio AB

<http://www.malmo.se/html/www/museer.html>.

Malmö Museers
hemsida

<http://www.bo.se/adfinity.aspx?pageid=44#31>

Barnombudsmannen,
FN:s barnkonvention

<http://www.skolverket.se/pdf/lpo.pdf>

Läroplan för skolan Lpo- 94

http://www.svd.se/dynamiskt/kultur/did_9783289.asp

Länk från Aktionsgruppen för
barnkulturs hemsida

